

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZAKRZEW NA LATA 2017-2027

**GMINA ZAKRZEW
POWIAT RADOMSKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA ZAKRZEW
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING JOANNA KASZUBSKA
SPRAWDZAJĄCY	BARBARA WOJCIECHOWSKA
PODPIS SPRAWDZAJĄCEGO	

ZAKRZEW 2017

Spis treści

I. WSTĘP	3
II. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY ZAKRZEW	4
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY ZAKRZEW	4
2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY ZAKRZEW	6
3. GOSPODARKA.....	11
3.1. Rolnictwo.....	11
3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza	16
3.3. Środowisko przyrodnicze i turystyka.....	18
3.4. Rynek pracy i bezrobocie	21
4. USŁUGI PUBLICZNE NA TERENIE GMINY ZAKRZEW.....	23
4.1. Usługi społeczne	23
4.1.1. Oświata i nauka.....	23
4.1.2. Ochrona zdrowia.....	26
4.1.3. Sport i rekreacja.....	26
4.1.4. Kultura	26
4.1.5. Pomoc społeczna	30
4.1.6. Bezpieczeństwo publiczne	33
4.2. Usługi komunalne	34
4.2.1. Usługi wodociągowe i kanalizacyjne	34
4.2.2. Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną i gaz ziemny	36
4.2.3. Infrastruktura komunikacyjna	38
4.2.4. Gospodarka odpadami.....	41
4.2.5. Mieszkalnictwo	43
5. ANALIZA BUDŻETU GMINY ZAKRZEW W LATACH 2009-2015.....	44
5.1. Dochody Budżetu Gminy Zakrzew.....	44
5.2. Wydatki budżetu Gminy Zakrzew.....	48
5.3. Wynik budżetów Gminy Zakrzew w latach 2009-2015	52
5.4. Polityka inwestycyjna Gminy.....	53
6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO.....	62
7. KIERUNKI I SZANSE ROZWOJOWE GMINY ZAKRZEW ORAZ PROGNOZOWANE TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ I USŁUGOWEJ.....	69
8. PODSUMOWANIE DIAGNOZY STRATEGICZNEJ – ANALIZA SWOT	70
III. STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZAKRZEW NA LATA 2017-2027	74
1. MISJA GMINY ZAKRZEW	74

2. WARTOŚCI KLUCZOWE	75
3. WIZJA ROZWOJU GMINY ZAKRZEW	75
4. INTERESARIUSZE STRATEGII	76
5. WARTOŚĆ OCZEKIWANA PRZEZ INTERESARIUSZY.....	76
6. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	85
7. MONITOROWANIE STRATEGII	87
IV. SPIS TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW	90

I. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2016-2027 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy Zakrzew. Implikuje one przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu wyrażonego w wizji rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy to najważniejszy dokument przygotowywany przez samorząd gminny. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze danej jednostki. Strategia stanowi także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię (ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; Dz.U. 2016 poz. 383), jak również skuteczną próbę dostosowania działalności gminy do standardów europejskich. Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrożenia na terenie gminy projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

W Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017-2027 Gmina otrzymała nową misję oraz wizję rozwoju. Zmieniły się również zapisy na poziomie kierunków działań i celów strategicznych.

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017-2027 składa się z dwóch części:

- **część 1 – diagnoza strategiczna Gminy Zakrzew**
- **część 2 – strategia rozwoju Gminy Zakrzew do roku 2027.**

Pierwsza część ma na celu zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego Gminy Zakrzew w kontekście głównych kierunków jej rozwoju tj. mieszkalnictwa, przedsiębiorczości oraz turystyki, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne Gminy. Diagnoza strategiczna Gminy Zakrzew jest podstawowym punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i celów operacyjnych.

Druga część strategii została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy strategicznej i zawiera konkretny plan działania Gminy Zakrzew do 2027 roku, w którym określone zostały następujące elementy: misja, wizja, rozwój, wartości kluczowe, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób monitorowania realizacji niniejszej strategii z określeniem docelowych wskaźników.

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzew powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jej ożywienie gospodarcze, ekonomiczne oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i turystycznej.

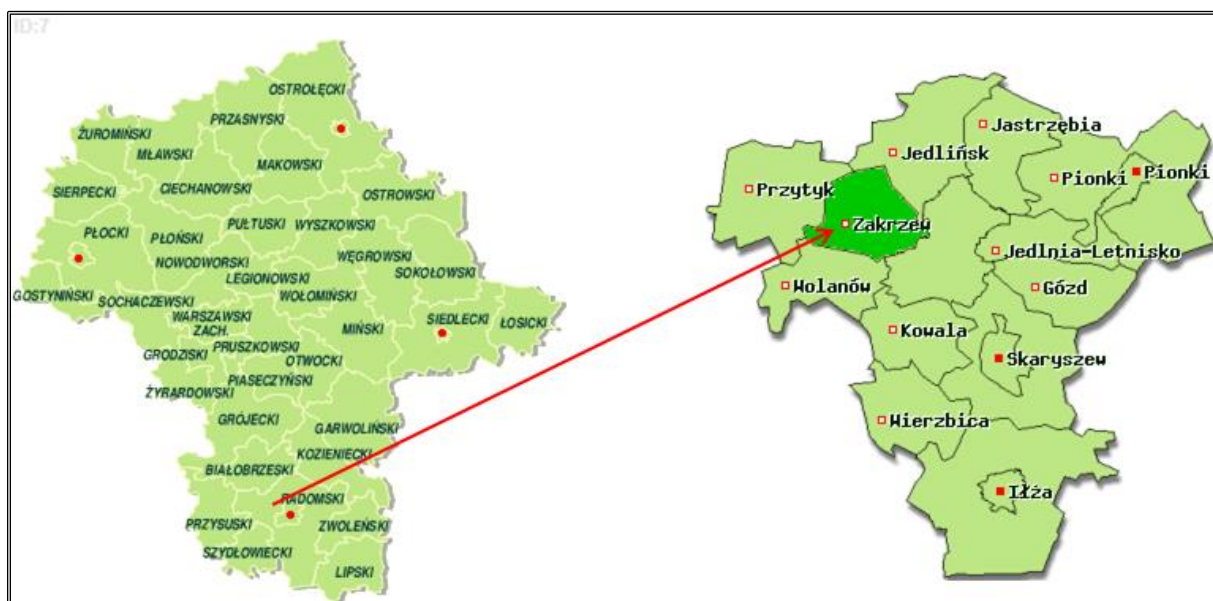
Okres realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew* przyjęto na dziesięć lat (2017-2027). Należy podkreślić, że *Strategia* dla Gminy Zakrzew została sformułowana w ścisłej korelacji z aktualnie obowiązującymi dokumentami o charakterze planistycznym szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego.

II. Diagnoza strategiczna Gminy Zakrzew

1. Ogólna charakterystyka Gminy Zakrzew

Gmina Zakrzew to gmina wiejska położona w południowej części województwa mazowieckiego, w powiecie radomskim. Według podziału fizycznogeograficznego Polski wg Kondrackiego (2002), Gmina Zakrzew położona jest na terenie mezoregionu Równina Radomska.

Rysunek 1. Gmina Zakrzew na tle powiatu radomskiego i województwa mazowieckiego

Źródło: Portal Jednostek Samorządu Terytorialnego, <http://archiwum.zpp.pl/>

Powierzchnia administracyjna Gminy Zakrzew wynosi 96,30 km², co stanowi 6,00% powierzchni powiatu radomskiego oraz 0,27% powierzchni województwa mazowieckiego. Gmina sąsiaduje z miastem Radom, gminą Jedlińsk, Wolanów oraz Przytyk.

Rysunek 2. Struktura Gminy Zakrzew

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/>

W skład Gminy Zakrzew wchodzi 22 sołectwa:

- Sołectwo Bielicha
- Sołectwo Cerekiew
- Sołectwo Dąbrówka Nagórna
- Sołectwo Dąbrówka Podłęzna
- Sołectwo Gołędzin
- Sołectwo Gulin
- Sołectwo Gulinek
- Sołectwo Janiszew
- Sołectwo Jaszowice
- Sołectwo Legęzów
- Sołectwo Milejowice
- Sołectwo Marianowice

- Sołectwo Mleczków
- Sołectwo Natalin
- Sołectwo Nieczatów
- Sołectwo Kolonia Piaski
- Sołectwo Taczów
- Sołectwo Wacyn
- Sołectwo Zakrzew
- Sołectwo Zakrzew Kolonia
- Sołectwo Zakrzewska Wola
- Sołectwo Zatoplice

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Zakrzew, <http://zakrzew.bip.gmina.pl>

Sieć komunikacyjna na terenie Gminy Zakrzew jest dobrze rozwinięta. Przez obszar Gminy przebiegają drogi gminne, powiatowe oraz wojewódzkie. Gmina Zakrzew położona jest przy trasie Radom –Tomaszów Mazowiecki, która jest drogą wojewódzką (nr 740), w odległości 13 km od centrum Radomia.

2. Sytuacja demograficzna Gminy Zakrzew

Jednym z podstawowych czynników wpływających na rozwój jednostek samorządu terytorialnego jest sytuacja demograficzna oraz perspektywy jej zmian. Trzeba zauważyć, że przyrost liczby ludności to przyrost liczby konsumentów, a zatem wzrost zapotrzebowania na energię i jej nośniki.

Zgodnie z danymi GUS, Gminę Zakrzew na koniec 2015 roku zamieszkiwało 12 697 osób, w tym 50,30% mężczyzn oraz 49,70% kobiet. W analizowanym okresie 2010-2015 liczba mieszkańców Gminy ulegała nieznacznym wahaniom. W porównaniu z rokiem bazowym (2010) w 2015 roku, liczba ludności na analizowanym obszarze wzrosła o 696 osób, czyli o 5,80%.

Tabela 1. Struktura demograficzna Gminy Zakrzew

Wyszczególnienie	j.m.	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność wg miejsca zameldowania/zamieszkania i płci							
ogółem	Osoba	12 001	12 143	12 317	12 434	12 594	12 697
mężczyźni	Osoba	6 037	6 105	6 182	6 242	6 305	6 362
udział %	%	50,30%	50,30%	50,30%	50,30%	50,30%	50,30%
kobiety	Osoba	5 964	6 038	6 135	6 192	6 289	6 335

Wyszczególnienie	j.m.	2010	2011	2012	2013	2014	2015
udział %	%	49,70%	49,70%	49,70%	49,70%	49,70%	49,70%
Przyrost naturalny							
ogółem	Osoba	56	18	57	23	74	44
mężczyźni	Osoba	22	-7	18	6	22	24
kobiety	Osoba	34	25	39	17	52	20
Saldo migracji							
ogółem	Osoba	64	124	124	105	67	bd

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/>

Przyrost naturalny na terenie Gminy Zakrzew w analizowanym okresie ulegał wahaniom (Tabela 1), jednak przez cały ten okres był dodatni. Oznacza to przewagę zgonów nad urodzeniami żywymi.

Równie korzystnie kształtowało się **saldo migracji**. W analizowanych latach saldo przyjmowało wartości dodatnie, co ma pozytywny wpływ na przyszłe prognozy dotyczące liczby ludności. Dodatkowo wartości salda wskazują na przewagę liczby osób napływających na teren Gminy nad liczbą osób z niej wyjeżdżającej. Saldo migracji na koniec 2014 roku wyniosło 67.

Dodatni przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji mogą wpłynąć pozytywnie na liczbę mieszkańców Gminy Zakrzew w kolejnych latach. Potwierdzeniem tej sytuacji jest wykonana prognoza liczby ludności Gminy Zakrzew do 2027 roku na podstawie danych o liczbie ludności na terenie Gminy Zakrzew w latach 2010 – 2015, a także na podstawie prognozy liczby ludności na obszarze powiatu radomskiego do 2050 r., opracowanej przez GUS. Zgodnie z prognozą, liczba mieszkańców Gminy Zakrzew do roku 2027 będzie rosła.

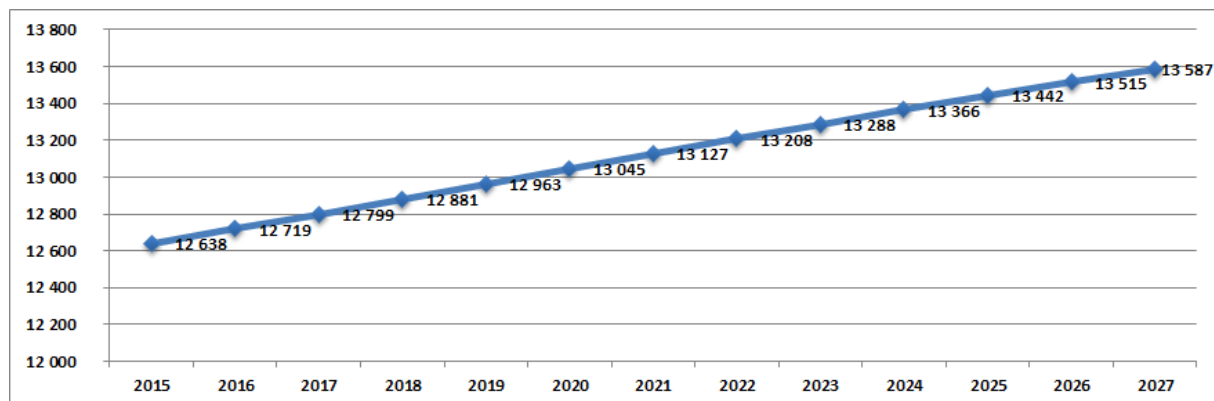
Tabela 2. Prognoza liczby ludności Gminy Zakrzew do 2027 r.

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny	Saldo migracji	Liczba ludności
2017	43	37	12 799
2018	44	37	12 881
2019	44	38	12 963
2020	44	39	13 045
2021	44	38	13 127
2022	43	38	13 208
2023	42	38	13 288
2024	40	38	13 366
2025	38	38	13 442

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny	Saldo migracji	Liczba ludności
2026	36	37	13 515
2027	34	37	13 587

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wykres 1. Prognoza liczby mieszkańców Gminy Zakrzew do 2027 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Efektom wzrostu liczby mieszkańców Gminy Zakrzew będzie przede wszystkim rozwój dynamiki jej rozwoju:

- napływ nowych mieszkańców będzie miał wpływ na rozwoju nowego budownictwa mieszkaniowego, a także wyposażenie terenów mieszkaniowych w niezbędną infrastrukturę techniczną (w tym wodno-kanalizacyjną i drogową) i społeczną (choćby poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w szkołach i przedszkolach funkcjonujących na terenie Gminy lub zapewnienie odpowiedniego dostępu do kultury i rozrywki),
- rozwój przedsiębiorczości – napływ nowych mieszkańców spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że zwiększy się aktywność gospodarcza obecnych mieszkańców Gminy Zakrzew

W konsekwencji, wzrost liczby ludności wpłynie bezpośrednio na wzrost dochodów własnych Gminy (m.in. z tytułu podatku od nieruchomości, podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych).

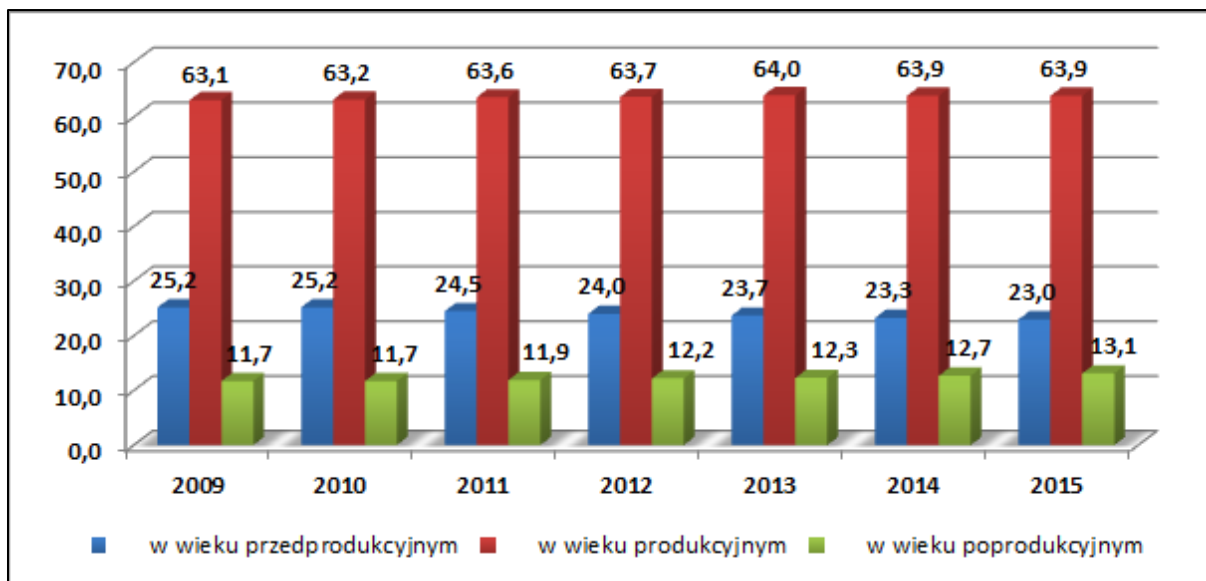
Wykres 2 przedstawia jak kształtował się **podział ludności według ekonomicznych grup wieku** w latach 2009 - 2015 na terenie Gminy Zakrzew. W analizowanym okresie można zauważyć następujące tendencje:

- liczba ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni analizowanych lat stopniowo ulegała zmianom, w 2015 roku w stosunku do roku 2009 wzrosła o 0,8 p.p.;

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie malała do 2015 roku, co oznacza, że rodzi się coraz mniej dzieci, w 2015 roku w stosunku do roku 2009 zmalała o 2,2 p.p.;
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rosła, co świadczy o zjawisku starzenia się społeczeństwa, w latach 2009-2015 odnotowano wzrost liczebności tej grupy społecznej o 1,40 p.p.

Wykres 2. Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/>

Analiza ludności Gminy Zakrzew w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy się starzeje, podobnie jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczającej do szkół podstawowych i gimnazjów,
- nasilenie problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej.

Szczegółowy podział ludności Gminy Zakrzew wg wieku w 2015 roku przedstawia poniższa tabela. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 30-34, 20-24 oraz 35-39.

Tabela 3. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zakrzew w 2015 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4	693	341	352
5-9	877	463	414
10-14	816	421	395
15-19	907	480	427
20-24	1 032	528	504
25-29	984	498	486
30-34	1 088	559	529
35-39	1 017	527	490
40-44	928	466	462
45-49	779	405	374
50-54	794	408	386
55-59	780	395	385
60-64	696	344	352
65-69	464	216	248
70-74	270	110	160
75-79	244	94	150
80-84	184	65	119
85 i więcej	144	42	102

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/>

Szczegółową strukturę ludności zamieszkującą Gminę Zakrzew w podziale na sołectwa przedstawia poniższa Tabela 4. Najwięcej mieszkańców zamieszkuje w sołectwie Bielicha, Wacyn oraz Milejowice.

Tabela 4. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Zakrzew (stan na dzień 31.12.2015 r.)

Nazwa sołectwa	Liczba osób zamieszkujących miejscowość
Bielicha	1186
Zdziechów, Cerekiew	901
Dąbrówka Podłęzna	442
Dąbrówka Nagórna	600
Golędzin	323
Gulin	391
Gulinek, Kozia Wola	448
Janiszew	954
Jaszowice, Jaszowice - Kolonia	312

Nazwa sołectwa	Liczba osób zamieszkujących miejscowość
Legęzów	137
Milejowice	1 078
Mleczków	754
Natalin, Podlesie Mleczkowskie	588
Nieczatów, Kozinki	449
Kolonia Piaski, Gózdek, Gustawów, Sosnowica	528
Taczów, Wola Taczowska	477
Wacyn	1 087
Zakrzew	376
Zakrzew – Kolonia	430
Zakrzewska Wola	341
Zatopolice	410
Marianowice	310

Źródło: Dane z Gminy Zakrzew

3. Gospodarka

3.1. Rolnictwo

Rolnictwo jest to jeden podstawowych działów gospodarki narodowej, które opiera się na wytwarzaniu produktów do bezpośredniego spożycia przez ludzi i zwierzęta. Zajmuje się, także dostarczaniem surowców dla niektórych z gałęzi przemysłu (np. sektor spożywczy, obuwniczy, chemiczny, włókienniczy).

Gospodarka rolna pełni trzy istotne funkcje:

- ekonomiczną – produkcja żywności, pasz, wytwarzanie surowców na potrzeby przemysłu i handlu;
- społeczną – zapewnienie miejsc pracy;
- przestrzenną – przekształcenie krajobrazu naturalnego w rolniczy.

Użytki rolne na terenie Gminy Zakrzew stanowią 77,62% jej powierzchni. Na obszarze Gminy prowadzona jest zróżnicowana działalność rolnicza w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych.

Tabela 5. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Zakrzew

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2015 r.	Udział %
użytki rolne	ha	7 483	77,71%
<i>grunty orne</i>	ha	5 701	76,19%

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2015 r.	Udział %
sady	ha	269	3,59%
łąki	ha	519	6,94%
pastwiska	ha	607	8,11%
pozostałe grunty	ha	387	5,17%
lasy i grunty leśne	ha	1 461	15,17%
pozostałe grunty i nieużytki	ha	686	7,12%
Razem	ha	9 630	100%
Powierzchnia gminy ogółem	km ²	96,30	100%

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/>

Biorąc pod uwagę strukturę zagospodarowania gruntów Gminy Zakrzew, największy udział stanowią użytki rolne – 7 4863 ha, natomiast lasy i grunty leśne zajmują 1 461 ha. Wśród użytków rolnych największą powierzchnię zajmują grunty orne – 5 701 ha, a najmniejszą sady – 269 ha.

Na terenie Gminy przeważają gleby brunatnoziemne – brunatne (właściwe i wylugowane) oraz gleby płowe utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych oraz żwirów. Część gleb powstała z glin zwałowych ciężkich oraz z glin, pyłów i ilów różnej genezy. Na terenie Gminy Zakrzew występują też gleby bielicoziemne utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych. W dolinach rzecznych i obniżeniach wytworzyły się mady i gleby hydromorficzne.

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zakrzew na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja)

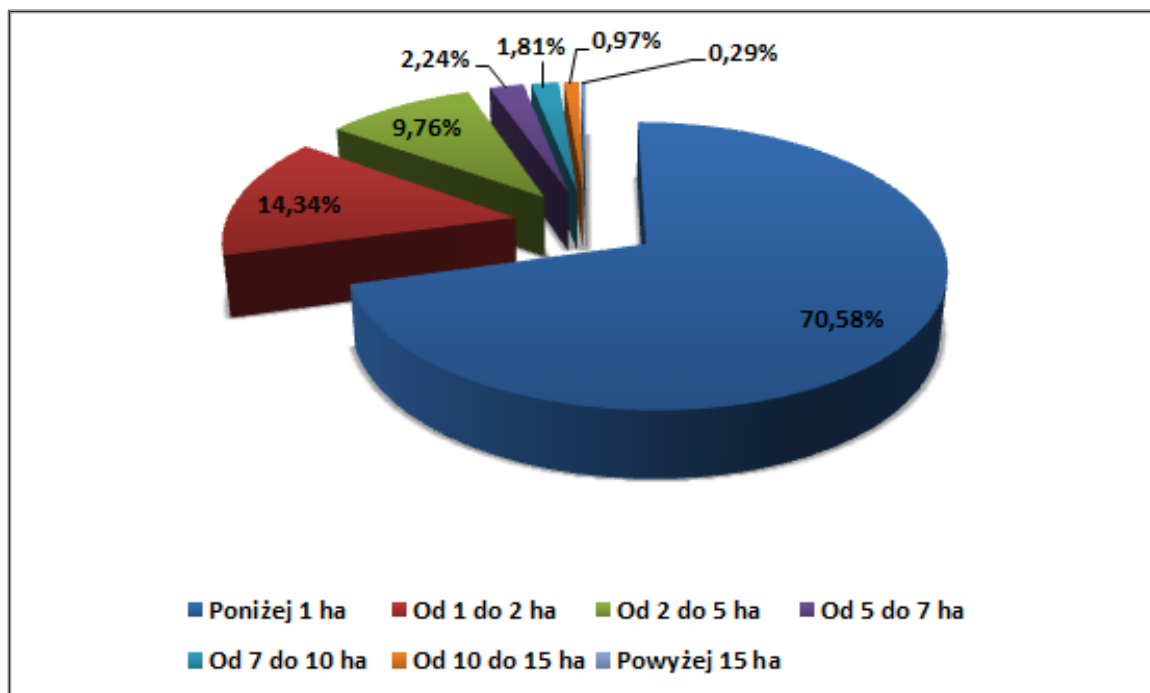
W poniższej tabeli przedstawiono strukturę gospodarstw rolnych znajdujących się na terenie Gminy.

Tabela 6. Wielkość gospodarstw rolnych na terenie Gminy Zakrzew w podziale na miejscowości

Miejscowość	Poniżej 1 ha	Od 1 do 2 ha	Od 2 do 5 ha	Od 5 do 7 ha	Od 7 do 10 ha	Od 10 do 15 ha	Powyżej 15 ha
Bielicha	744	34	10	3	1	0	0
Cerekiew	586	89	46	6	5	0	1
Dąbrówka Nagórna	122	42	18	6	3	2	0
Dąbrówka Nagórna W	44	45	22	4	8	3	1
Dąbrówka Podłęzna	114	38	43	8	13	2	1

Miejscowość	Poniżej 1 ha	Od 1 do 2 ha	Od 2 do 5 ha	Od 5 do 7 ha	Od 7 do 10 ha	Od 10 do 15 ha	Powyżej 15 ha
Goleździn	72	55	37	9	6	1	1
Gulin	121	48	42	10	11	10	5
Gulinek	196	48	41	18	21	12	0
Janiszew	572	54	26	7	3	1	0
Jaszowice	91	45	46	6	15	13	2
Legęzów	28	12	12	4	4	3	1
Marianowice	64	24	38	10	5	1	2
Milejowice	570	65	27	0	0	1	1
Mleczków	367	55	39	8	2	1	1
Natalin	89	43	21	7	3	3	1
Nieczatów	149	49	34	5	6	2	0
Podlesie Mleczkowskie	64	31	19	3	0	0	0
Taczów	139	56	48	16	10	1	1
Wacyn	530	19	10	0	0	0	0
Zakrzew-Kolonia	87	54	39	12	6	4	3
Zakrzew las	0	0	0	0	0	0	0
Zakrzew wieś	127	44	37	5	2	2	0
Zakrzewska Wola	111	34	17	6	3	2	0
Zatoplice	111	52	33	9	4	6	0

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zakrzew na lata 2017-2021

Wykres 3. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Zakrzew wg powierzchni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zakrzew
 Wśród rodzaju gospodarstw pod względem powierzchni zdecydowaną większość stanowią gospodarstwa małe poniżej 1 ha. Stanowią one 70,58% wszystkich gospodarstw na terenie Gminy.

Największa powierzchnia gruntów rolnych przeznaczona była pod zasiew zbóż.

Tabela 7. Struktura zasiewów na terenie Gminy Zakrzew w 2010 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010
Ogółem	ha	4 124,38
zboża razem	ha	3 596,12
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	3 473,49
pszenica ozima	ha	188,44
pszenica jara	ha	146,55
żyto	ha	651,93
jęczmień jary	ha	90,17
jęczmień ozimy	ha	121,10

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010
owies	ha	413,60
pszenżyto ozime	ha	876,05
pszenżyto jare	ha	103,47
mieszanki zbożowe ozime	ha	219,01
mieszanki zbożowe jare	ha	663,17
kukurydza na ziarno	ha	110,49
ziemniaki	ha	201,60
uprawy przemysłowe	ha	25,14
buraki cukrowe	ha	1,86
rzepak i rzepik razem	ha	21,13
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	9,45
warzywa gruntowe	ha	23,81

Źródło: Dane z GUS (*Powszechny Spis Rolny z 2010 roku*)

Najwięcej gospodarstw rolnych hoduje drób (519 gospodarstw) i bydło (351 gospodarstw rolnych). Natomiast pod względem liczby zwierząt gospodarskich sytuacja wygląda podobnie - zdecydowaną przewagę w hodowli wykazuje drób ogółem – 15 638 sztuk, a następnie trzoda chlewna razem – 5 824 sztuk.

Tabela 8. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Zakrzew w 2010 roku

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw [szt.]	Liczba zwierząt gospodarskich [szt.]
bydło razem	351	1 381
bydło krowy	312	675
trzoda chlewna razem	309	5 824
trzoda chlewna lochy	254	947
konie	116	271

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw [szt.]	Liczba zwierząt gospodarskich [szt.]
drób ogółem razem	519	15 638
drób ogółem drób kurzy	517	14 794

Źródło: Dane z GUS (*Powszechny Spis Rolny z 2010 roku*)

Reasumując, duże rozdrobnienie powierzchni uprawnej powoduje, że na terenie Gminy Zakrzew dominują gospodarstwa małe. Potencjałem Gminy jest posiadanie walorów przyrodniczych, które stwarzają dobre warunki do rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego oraz do sprzedaży plonów w celach gospodarczych.

3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza

Na obszarze przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego według danych GUS, na koniec 2015 r. działały 1 070 podmioty gospodarcze, z czego 13 w sektorze publicznym, natomiast 1 054 w sektorze prywatnym.

W latach 2009-2015 liczba podmiotów gospodarczych ogółem na terenie Gminy Zakrzew wzrosła o 212 (tj. o 25,00%). Wśród podmiotów sektora prywatnego największy udział stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – w 2015 roku stanowiły one 88,00% podmiotów w sektorze prywatnym.

Tabela 9. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Zakrzew w latach 2009 – 2015

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
podmioty gospodarki narodowej ogółem	858	912	913	935	982	1 021	1 070
Sektor publiczny							
sektor publiczny - ogółem	15	15	15	15	13	13	13
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	12	12	12	12	10	10	10
Sektor prywatny							
sektor prywatny - ogółem	843	897	898	920	969	1 008	1 054
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	737	783	778	800	845	879	923
spółki handlowe	30	33	37	37	42	46	47
spółki handlowe z udziałem kapitału	8	8	9	9	9	9	10

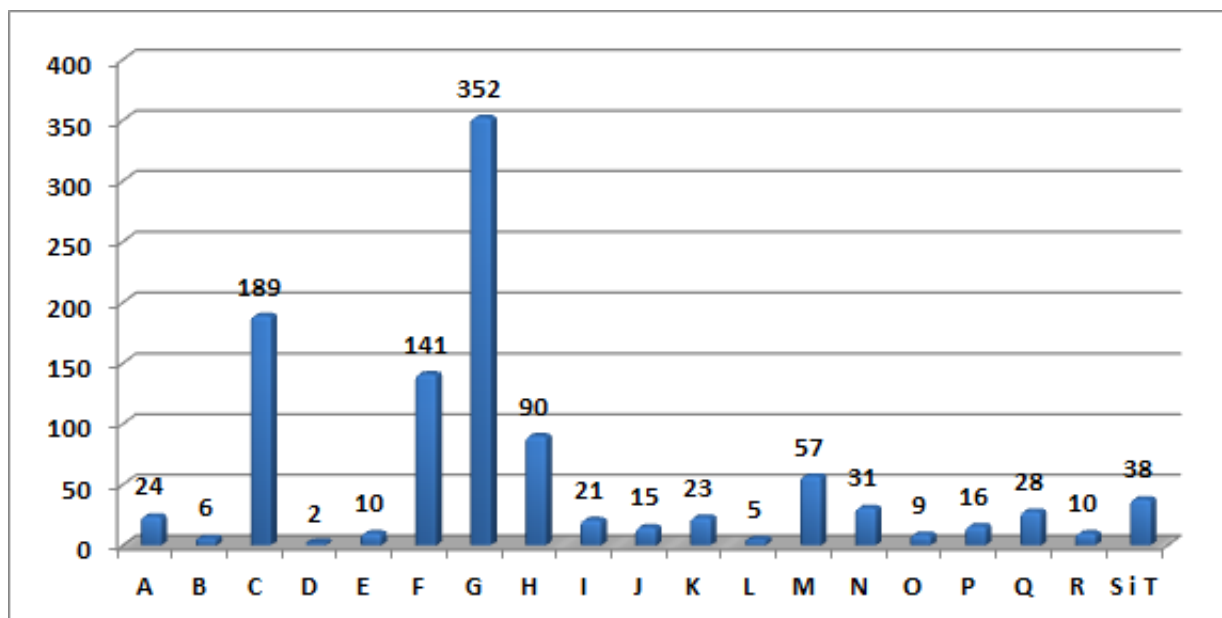

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
zagranicznego							
spółdzielnie	2	2	2	2	2	2	2
stowarzyszenia i organizacje społeczne	12	13	15	15	15	15	13

Źródło: Dane z GUS

Zgodnie z Wykresem 3, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Zakrzew koncentruje się głównie na: handlu hurtowym i detalicznym, przetwórstwie przemysłowym oraz budownictwie.

Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Zakrzew w 2015 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

Sekcja	Działalność
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
C	Przetwórstwo przemysłowe
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja

Sekcja	Działalność
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S i T	Pozostała działalność usługowa, Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Gmina Zakrzew sprzyja także rozwojowi przedsiębiorczości, oferując tereny inwestycyjne przeznaczone dla prowadzenia działalności produkcyjnej, składowej i magazynowej.

Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Zakrzew należą:

1. Piekarnia Wacyn, Wacyn, ul. Szafirowa 55
2. Zakłady Masarskie Krawczyk- Mleczków, ul. Przemysłowa 8
3. Door System s.j. – Milejowice, ul. Jaworowa 7B
4. IREKS Sp. z o.o., ul. Cerekiewska 55
5. SITI- Pol Sp. z o.o. Milejowice, ul. Napędowa 4

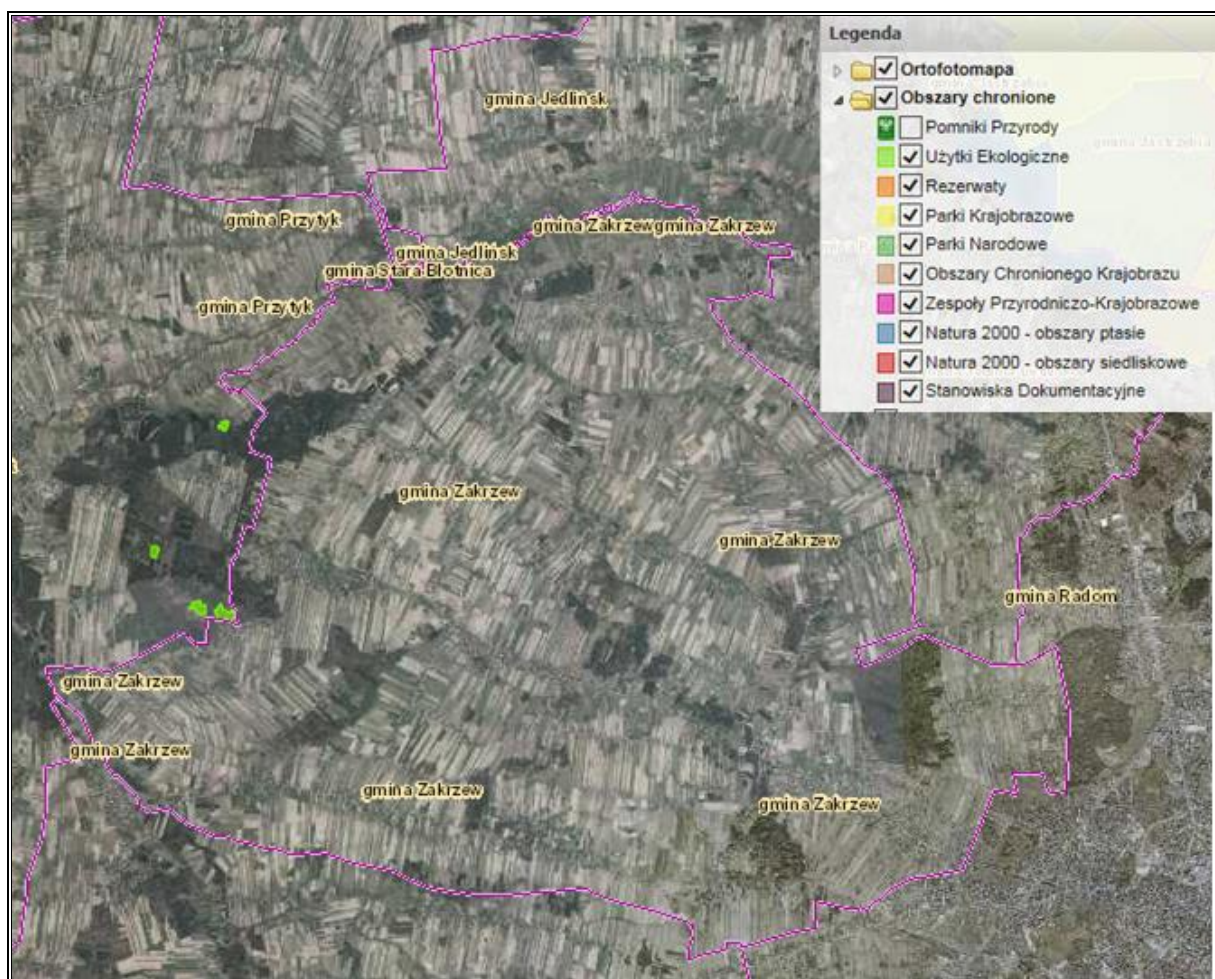
3.3. Środowisko przyrodnicze i turystyka

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji jest stan środowiska przyrodniczego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców gminy oraz napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza regionu.

WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Najważniejsze walory turystyczno-rekreacyjne i kulturowe na terenie Gminy Zakrzew koncentrują się w dolinie rzeki Radomki w okolicach miejscowości Gulin – Młyn, rzeki Cerekwianki, Dobrzycy i Bossak. Na terenie całej Gminy występują miejsca ciekawych środowisk stanowiących enklawy dzikiej przyrody oraz kępy i pojedyncze drzewa zasługujące na podziwianie i ochronę jako pomniki przyrody. Istniejącą formą zainwestowania o charakterze turystycznym i wypoczynkowym jest na terenie Gminy budownictwo letniskowe.

Rysunek 3. Lokalizacja obszarowych form ochrony przyrody na terenie Gminy Zakrzew

Źródło: Geoserwis GDOŚ, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

• Użytki ekologiczne

Wg ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134) użytki ekologiczne to „zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.”

Na granicy Gminy Zakrzew oraz gminy Przytyk znajduje się jeden użytek ekologiczny – „użytek 141”. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody, użytek ustanowiony został Rozporządzeniem Nr 9 Wojewody Radomskiego z dn. 06.04.1998 w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Radom. z dn. 30.04.1998 Nr 8 poz. 36). Użytkiem tym jest bagno o powierzchni 4,18 ha.

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

- **Pomniki przyrody**

Wg ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134) „pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie”.

Na terenie Gminy Zakrzew znajdują się 2 pomniki przyrody. Według centralnego rejestru form ochrony przyrody są to:

- około 166-letnie drzewo, ustanowione jako pomnik przyrody 29.11.2008 r.
- głaz narzutowy ustanowiony jako pomnik przyrody 29.11.2008 r.

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

WALORY TURYSTYCZNE

Na terenie Gminy Zakrzew znajdują się liczne obiekty zabytkowe wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków tj.: Kościół Parafialny w Cerekwi, Kościół Parafialny w Zakrzewie, Cmentarz rzymsko-katolicki w Zakrzewie, Cmentarz parafialny w Cerekwi, park podworski w Milejowicach, park podworski w Jaszowicach, park podworski w Zakrzewie, park w Taczowie, Pomnik Ku czci T. Kościuszki, oraz obiekty zabytkowe nie wpisane do rejestru WKZ: Figura Chrystusa Chrzciciela w Zakrzewie, Kapliczka Św. Nepomucena z 1900 r. w miejscowości Cerekiew, Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Zakrzewie, z XVIII w. oraz dzwonnica przykościelna w Zakrzewie z 1900 r.

Będąc w Gminie Zakrzew warto zobaczyć:

- Park Historyczny Rycerze Bogurodzicy i Muzeum Etosu Rycerskiego
- Dom Ludowy W Gulinku
- Dom Ludowy W Dąbrówce Nagórnej
- Dom Ludowy W Cerekwi
- Muzeum Pożarnictwa w Dąbrówce Podłężnej
- Szkolne Muzeum Regionalne
- Dom Ludowy w Jaszowicach.
- Dąb szypułkowy
- Głazy narzutowe
- Wiatrak
- Młyn w Cerekwi,

- Młyn w Gulinie
- Dworek w Dąbrówce Nagórnej, XIX w.
- Milejowice, park, XIX w.
- Zakrzew, park, poł. XIX w.
- Jaszowice, park, 2 poł. XIX w.

Źródło: <http://zakrzew.pl/historia-i-zabytki/>

3.4. Rynek pracy i bezrobocie

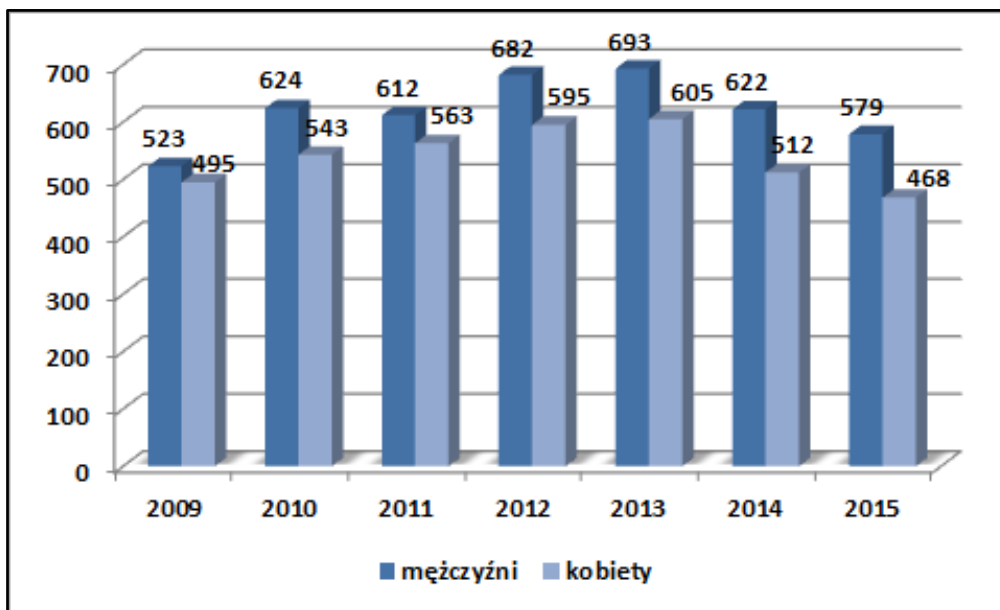
W Gminie Zakrzew, od 2013 roku zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych. W latach 2009 - 2015 liczba osób bezrobotnych ulegała wahaniom i ostatecznie wzrosła w stosunku do roku bazowego o 29 osób (3%). Najwyższą wartość wskaźnik przyjął w 2013 roku (1 298 osób), następnie w przeciągu dwóch lat spadł o 251 osób, czyli 19,00%. Strukturę osób pracujących i bezrobotnych na terenie Gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Struktura osób pracujących i bezrobocia na terenie Gminy Zakrzew

Wyszczególnienie	J. m.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani wg płci								
ogółem	osoba	1 018	1 167	1 175	1 277	1 298	1 134	1 047
mężczyźni	osoba	523	624	612	682	693	622	579
kobiety	osoba	495	543	563	595	605	512	468
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym								
ogółem	%	13,7	15,4	15,2	16,3	16,3	14,1	12,9
mężczyźni	%	13,4	15,5	14,9	16,3	16,4	14,5	13,4
kobiety	%	14,0	15,2	15,6	16,2	16,2	13,6	12,3
Pracujący wg płci w gminie								
ogółem	osoba	783	795	757	717	699	861	781
mężczyźni	osoba	421	432	408	375	387	484	408
kobiety	osoba	362	363	349	342	312	377	373

Źródło: Dane z GUS

Wykres 5. Bezrobocie na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009- 2015 roku wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Długotrwały brak pracy jest przyczyną rozwoju wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienie od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Zjawiska te mogą doprowadzić do pogorszenia wizerunku, atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy oraz do wzrostu wydatków Gminy Zakrzew na pomoc społeczną przeznaczonych na likwidację lub minimalizację tych zjawisk.

Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Gminy m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych.

Utrzymywanie się wysokiego poziomu bezrobocia, a co za tym idzie ubóstwa na terenie Gminy Zakrzew świadczy o występowaniu problemu degradacji społecznej. W związku z tym, wskazane jest przeprowadzenie procesu rewitalizacji na obszarach gdzie zidentyfikowany został stan kryzysowy. Głównym celem działań rewitalizacyjnych jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców poprzez zwiększenie lokalnych inicjatyw społecznych i gospodarczych, co wpłynie również na poprawę jakości życia mieszkańców. W ramach rewitalizacji warto zaplanować także działania zmierzające do poprawy stanu infrastruktury społecznej tj. dróg, świetlic wiejskich i innych budynków użyteczności publicznej, a także doposażyć ww. budynki w niezbędny sprzęt do prowadzenia zajęć aktywizujących. Kompleksowa rewitalizacja przyczyni się również do odnowy przestrzeni Gminy (utworzenie miejsc rekreacji, parków), co wpłynie na poprawę jej walorów estetycznych i przyczyni się do

uporządkowania przestrzeni publicznej.

4. Usługi publiczne na terenie Gminy Zakrzew

4.1. Usługi społeczne

Jednym z czynników warunkujących atrakcyjność osiedleńczą jest dostępność usług społecznych. Podczas wyboru nowego miejsca zamieszkania brane są pod uwagę przede wszystkim: dostęp do oświaty oraz jakość oferty edukacyjnej, oferta kulturalna, baza sportowo - rekreacyjna, dostęp do opieki zdrowotnej, a także poziom bezpieczeństwa publicznego. Od stanu infrastruktury społecznej zależy także jakość życia obecnych mieszkańców Gminy i ich szanse rozwoju.

4.1.1. Oświata i nauka

Na terenie Gminy Zakrzew funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Przedszkole Samorządowe w Zakrzewie, Zakrzew 1, 26-652 Zakrzew
- PSP Cerekiew ul. Wesola 2, 26-652 Zakrzew
- PSP Wola Taczowska, Wola Taczowska 11B, 26-652 Zakrzew
- PSP Wacyn ul. Szafirowa 50, 26-652 Zakrzew
- PSP Dąbrówka Podłęzna, Dąbrówka Podłęzna 29 B, 26-652 Zakrzew,
- PSP Janiszew, Janiszew 41 B, 26-652 Zakrzew
- PSP Zakrzew, ul. Szkolna 22, 26-652 Zakrzew
- PSP Zakrzew, Gulin 12, 26-652 Zakrzew
- PSP Zakrzew, Zakrzew 58D, 26-652 Zakrzew
- PG nr 1 w Zakrzewie, Zakrzew 58D, 26-652 Zakrzew

PRZEDSZKOLA

Na terenie Gminy funkcjonuje jedno przedszkole posiadające status publicznego. Wszystkie dzieci z terenu Gminy mają zapewniony darmowy dostęp do opieki przedszkolnej. Największą popularnością cieszy się Przedszkole Samorządowe w Zakrzewie, uczęszcza tam 195 dzieci.

Tabela 11. Wykaz przedszkoli na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.)

Przedszkola / Oddziały przedszkolne				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Przedszkole Samorządowe w Zakrzewie, Zakrzew 1	195	15,63	16	publiczna

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Dzięki placówkom, Gmina zapewnia rodzinom dzieci (zwłaszcza młodym matkom) możliwość podjęcia lub kontynuacji pracy po powrocie z urlopu wychowawczego zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy. W placówkach zapewniony jest dostęp do wykwalifikowanej kadry, a także oferowana jest bogata oferta spędzania czasu dla dzieci, w tym: gry i zabawy dydaktyczne, zajęcia plastyczne, zabawy taneczne i ruchowe, naukę samodzielności, pobyt na świeżym powietrzu.

SZKOŁY PODSTAWOWE

Na terenie Gminy funkcjonuje osiem Szkół Podstawowych, które posiadają statut szkoły publicznej. Stanowią ona pierwszy etap zorganizowanej edukacji. Najwięcej dzieci (300), w 2015 roku uczęszczało do Szkoły Podstawowej W Zakrzewie.

Tabela 12. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.)

Szkoły podstawowe				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
PSP Cerekiew Cerekiew ul. Wesola 2	150	11,41	3	publiczna
PSP Wola Taczowska Wola Taczowska 11B	104	11,47	4	publiczna
PSP Wacyn Wacyn ul. Szafirowa 50	74	9,72	1,5	publiczna
PSP Dąbrówka Podłęźna Dąbrówka Podłęźna 29B	99	9,75	3	publiczna
PSP Janiszew Janiszew 41B	60	8,61	1	publiczna
PSP Zakrzew Zakrzew 58D	300	25,47	11,75	publiczna
PSP Zakrzew Filia Mleczków Mleczków, ul. Szkolna 22	22	2,33	0,5	publiczna
PSP Zakrzew Filia Gulin Gulin 12	28	2,78	0,75	publiczna

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia. Szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny.

Wyniki testu 6-klasistów w 2015 roku dla przeciętnego ucznia klasy VI w Gminie Zakrzew kształtowały się na poziomie średnio 68,61% i poprawił się względem średniej z poprzedniego roku.

Tabela 13. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w Gminie Zakrzew

Wyszczególnienie	2014	2015
Wynik ogólny testów 6 – klasistów	26,21 pkt (65,53%)	68,61%

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Tabela 14. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w Gminie Zakrzew w latach 2014 i 2015 [%]

Wyszczególnienie		Rok 2014			Rok 2015		
		Gmina	woj.	kraj	Gmina	woj.	kraj
Część humanistyczna	j. polski	68,2	70,0	68,0	63,6	64,7	62,0
	historia, WOS	62,4	60,9	59,0	64,7	65,9	64,0
Część matematyczno - przyrodnicza	matematyka	47,1	50,2	47,0	49,2	51,2	48,0
	przedmioty przyrodnicze	48,5	54,1	52,0	47,6	52,1	50,0
Język angielski	podstawa	55,0	70,01	67,0	57,3	69,8	67,0
	rozszerzenie	31,0	49,6	46,0	34,4	51,2	48,0

Źródło: Dane Urząd Gminy Zakrzew

W powyższej tabeli przedstawione zostały najbardziej aktualne wyniki z 2014 i 2015 roku i w porównaniu z wynikami osiąganymi przez uczniów w całym województwie i kraju. Wyniki dzieci ze Szkoły Podstawowej w Zakrzewie kształtowały się poniżej wartości średniej województwa.

PUBLICZNE GIMNAZJUM

Na terenie Gminy zlokalizowane jest jedno publiczne gimnazjum w Zakrzewie. Na koniec 2015 roku do szkoły tej uczęszczało 301 uczniów (przeznaczone do likwidacji w związku z reformą edukacji).

Tabela 15. Charakterystyka gimnazjum zlokalizowanego na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.)

Gimnazja				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
PG Nr 1 w Zakrzewie Zakrzew 58D	301	30,13	10,75	publiczna

Źródło: Informacje z Urzędu Gminy Zakrzew

Liczba godzin lekcyjnych w Gimnazjum w ramach danego przedmiotu jest dostosowana do profilu danej klasy. Ponadto, uczniowie mogą uczestniczyć w kołach zainteresowań prowadzonych przez placówkę oraz brać udział w różnorodnych konkursach. Angażują się również w wiele inicjatyw szkolnych, dzięki czemu rozwijają swoje umiejętności

organizatorskie. Szkoła posiadają rozbudowaną bazę dydaktyczną, która stwarza możliwość wszechstronnego rozwijania uzdolnień i zainteresowań młodzieży.

4.1.2. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Opieką zdrowotną w Gminie Zakrzew zajmuje się Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Zakrzewie.

Ponadto, na terenie Gminy działają dwie apteki: Apteka Grażyna Ściuba oraz Apteka EM, oferujące w swym asortymencie leki, kosmetyki, zioła, środki higieniczne i pozostałe akcesoria. Obie zlokalizowane są w Zakrzewie.

4.1.3. Sport i rekreacja

Zadania mające na celu promowanie kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych realizują następujące kluby sportowe:

- **Gminny Klub Sportowy Powała Taczów** - Klub Powała Taczów powstał w sierpniu 2010 roku. Celem stowarzyszenia jest szkolenie najmłodszych mieszkańców piłki nożnej. Obecnie klub posiada ponad 100 zawodników, którzy są szkoleni przez wykształconą kadrę.

Bazę sportową stanowią:

- Siłownię w Zakrzewie obok boiska Orlik oraz Zakrzewskiej Woli przy Świetlicy Wiejskiej
- Trasy Nordic Walking (trzy trasy o różnej długości)
- Boiska i place zabaw oraz kompleks sportowy Orlik 2012
- Trasy rowerowe
- Stoiska wędkarskie

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/category/sport-i-rekreacja>

4.1.4. Kultura

Oferta kulturalna Gminy Zakrzew obfituje w warte zobaczenia zabytki architektury, a także historii. Gmina Zakrzew nazwana jest Kulturalnym Sercem Mazowsza.

DOM LUDOWY W GULINKU

Dom Ludowy w Gulinku istnieje od 2009 roku. Odbывают się tam różnego rodzaju zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Na wyposażeniu świetlicy znajdują się różnego rodzaju sprzęt i gry. Wspólnie z Gminną Biblioteką Publiczną organizowane są zabawy, festyny, akademie i spotkania.

DOM LUDOWY W DĄBRÓWCE NAGÓRNEJ

Dom Ludowy w Dąbrówce Nagórnej został zbudowany w miejscu, gdzie wcześniej istniała szkoła podstawowa. Świetlica rozpoczęła swoją działalność w październiku 2014 roku. Podstawowym celem działania świetlicy jest rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie, upowszechnianie, organizowanie oraz promowanie aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze, a także promowanie działalności artystycznej i kulturalnej na terenie swojego działania. Dom Ludowy pełni funkcję centrum kultury, integruje i aktywizuje środowiska lokalne. Świetlica pozwala na wymianę poglądów, zainteresowań i przyczynia się do integracji społeczności wiejskiej, gdyż mieszkańcy mają się gdzie spotykać.

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/institucje-kultury>

DOM LUDOWY W CEREKWI

Dom Ludowy w Cerekwi mieści się w budynku OSP. Swoją działalność rozpoczął w 2011 roku. Przy świetlicy w Cerekwi działa dziecięca grupa teatralna Abecadło. Młodzi aktorzy co roku przygotowują przedstawienia z okazji Dnia Strażaka, rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości oraz koncert kolęd i pastorałek w okresie bożonarodzeniowym. Na koncert są zapraszani mieszkańcy miejscowości. Mają na swoim koncie udział w konkursach dla dziecięcych grup teatralnych.

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/institucje-kultury>

ŚWIETLICA WIEJSKA W ZAKRZEWSKIEJ WOLI

Świetlica Wiejska w Zakrzewskiej Woli powstała w latach 80. Od 2012 roku mieści się w nowym budynku. Głównym celem działań świetlicy jest przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego udziału w kulturze oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży możliwości spędzania wolnego czasu w sposób aktywny i bezpieczny. W ciągu roku odbywają się imprezy okolicznościowe z okazji Dnia Kobiet, Dnia Matki oraz ważnych świąt narodowych. Wśród planowanych przedsięwzięć znajdują się także imprezy rozrywkowe: zabawa choinkowa dla dzieci, festyn rodzinny z okazji Dnia Dziecka, andrzejki dla seniorów i sylwester dla mieszkańców. Oferta świetlicy jest skierowana również do dorosłych mieszkańców miejscowości. Przy świetlicy w Zakrzewskiej Woli działa klub „Dla Ciebie”,

do którego należą mieszkańcy wsi. Co tydzień odbywają się próby Zespołu Ludowego „Kalina”, występującego na regionalnych przeglądach, festiwalach, dożynkach.

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/institucje-kultury>

ŚWIETLICA W ZATOPOLICACH

Świetlica, która rozpoczęła swoją działalność w 2010 roku, położona jest w malowniczej miejscowości Zatopolicy tuż nad stawem, co czyni ją oazą spokoju i ciszy oraz stwarza idealne warunki do wypoczynku i relaksu. Placówka jest źródłem życia kulturalnego wsi. Pełni funkcję kulturotwórczą, wychowawczą, dydaktyczną i opiekuńczą. Działa na rzecz dzieci, młodzieży i środowiska lokalnego. Dysponuje nowoczesnym, dobrze wyposażonym obiektem sportowo-rekreacyjnym, w którego skład wchodzi wielofunkcyjne boisko, specjalna nawierzchnia do malowania kredą, plac zabaw dla najmłodszych, altana oraz molo i dwa pomosty dla wędkarzy. Na wyposażeniu świetlicy znajduje się różnego rodzaju sprzęt i gry, które pomagają w realizacji naszych zamierzeń. Znajdziemy tutaj gry dydaktyczne i zręcznościowe, stanowiska komputerowe, sprzęt elektroniczny oraz aneks kuchenny. Celem działalności świetlicy jest umożliwienie chętnym osobom aktywnego i kreatywnego spędzania wolnego czasu

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/institucje-kultury>

MUZEUM POŻARNICTWA W DĄBRÓWCE PODŁĘŻNEJ

Muzeum Pożarnictwa powstało przy Ochotniczej Straży Pożarnej 8 listopada 2014 roku z szacunku dla historii i w dowód uznania za ciężką pracę strażaków z Gminy Zakrzew. W Muzeum można zobaczyć kolekcję starych samochodów przeciwpożarowych, starodawnych gaśnic oraz zdjęć ilustrujących historię pożarnictwa. Za muzeum znajduje się imponująca wieża widokowa, z której widać panoramę terenów nad Radomką.

PARK HISTORYCZNY RYCERZE BOGURODZICY I MUZEUM ETOSU RYCERSKIEGO

Placówka łączy miejsce i osobę rycerza Mikołaja Powały z Taczowa z ukazaniem procesu kształtowania się wzorca idealnego rycerza. Placówka ma swoją siedzibę w wyremontowanej remizie Ochotniczej Straży Pożarnej. Wraz z muzeum będzie można odwiedzić też Kuźnię Powały zaprojektowaną przez Janusza Pulnara. Budynek OPS w Taczowie został przekształcony i dobudowany na cele projektu Muzeum Etosu Rycerskiego. Na parterze budynku Muzeum Etosu Rycerskiego znajduje się hol wejściowy i szatnia. W przestrzeni Muzeum Etosu Rycerskiego i Parku Historycznego znajdują się również: zespół rzeźb plenerowych „Spotkanie u Powały”, Gródek Powały, Kaplica Bogurodzicy wraz Świadcami Dziejów, diorama obrazu „Bitwa pod Grunwaldem”, głaz z płaskorzeźbą „HOŁD PRUSKI” oraz Aleja Bajkowa i Plac Zabaw.

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/muzea/muzea>

CENTRUM INFORMACJI, EDUKACJI I KULTURY W ZAKRZEWIE

Gmina Zakrzew posiada nowoczesne Centrum Informacji, Edukacji i Kultury w Zakrzewie, w którym swoją siedzibę ma Gminna Biblioteka Publiczna. Uroczyste otwarcie nastąpiło 25 maja 2012 roku. Misją Gminnego Centrum Informacji, Edukacji i Kultury jest podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej i państwowej, promocja polskiego dziedzictwa narodowego i regionalnego, jako ważnego elementu dziedzictwa kulturowego oraz edukacja kulturalna i kreowanie zainteresowania kulturą i sztuką.

Źródło: <http://www.kultura.zakrzew.pl/instytucje-kultury/instytucje-kultury>

SZKOLNE MUZEUM REGIONALNE

Szkolne Muzeum powstało przy Publicznym Gimnazjum nr 1 w Zakrzewie. Zbiory Muzeum to głównie rzeczy codziennego użytku, cenne pamiątki rodzinne zgromadzone przez uczniów gimnazjum. Muzeum odwiedzają uczniowie radomskich szkół.

Na terenie Gminy funkcje kulturalne realizuje również Gminna Biblioteka Publiczna w Zakrzewie zaopatrzona w bogaty, corocznie uzupełniany księgozbiór, posiadająca również stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. Gminna Biblioteka Publiczna powstała w 1947 roku. W 2012 roku biblioteka otrzymała nowy lokal - Gminne Centrum Informacji, Edukacji i Kultury. Zbiory Gminnej Biblioteki liczą obecnie ponad 34 tysiące wol. książek, około 800 kaset i płyt DVD. W roku 2005 rozpoczęto komputeryzację biblioteki. W oparciu o program Biblioteki Narodowej MAK stworzono komputerowy katalog książek GBP, a od 2009 roku tworzone są także katalogi komputerowe zbiorów w filiach w Taczowskiej Woli i Gulinku. Gminna Biblioteka Publiczna w Zakrzewie posiada trzy filie biblioteczne: w Taczowskiej Woli, Bieliszce i Gulinku.

Źródło: www.biblioteka-zakrzew.pl

Ważnymi elementami kulturalnymi na terenie Gminy Zakrzew jest również Dom Ludowy w Jaszowicach.

Głównymi imprezami kulturalnymi i sportowymi, które odbywają się cyklicznie na terenie Gminy Zakrzew są: Festyn rodzinny Rycerze Bogurodzicy, Dożynki Gminne, Wieczór Wigilijny, festyny rodzinne i imprezy dla mieszkańców organizowane z okazji Dnia Babci, Dnia Dziecka, Święta Niepodległości i innych świąt.

Ponadto, na jej terenie funkcjonują również organizacje i stowarzyszenia, które działają na rzecz społeczności. Należą do nich:

- Stowarzyszenie Zakrzewiaki – działa na terenie gminy Zakrzew. Jego główne cele to wspomaganie organizacyjno-rzeczowe działalności Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Kochanowskiego w Zakrzewie oraz wspomaganie wszelkich działań

zmierzących do rozwoju kultury regionu i promocji okolic gminy Zakrzew, w szczególności przez propagowanie jej walorów krajobrazowych, turystycznych, wypoczynkowych i folklorystyczno-kulturalnych;

- Zespół Zakrzewiaki – to zespół działający od maja 2008 roku. Tworzą go uczniowie ze wszystkich klas Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Kochanowskiego w Zakrzewie. Artyści występują na licznych imprezach w regionie;
- Stowarzyszenie Brać Sienkiewiczowska- stowarzyszenie powstało w 2009 roku. Brać Sienkiewiczowska to Stwardzenie ludzi wrażliwych, rozumiejących innych, czujących potrzebę udzielenia pomocy. Misją Stowarzyszenia jest służba społeczna na rzecz środowiska lokalnego;
- Gminne Amatorskie Stowarzyszenie Sportowe Powąta Taczów – stowarzyszenie powstało w sierpniu 2010. Celem stowarzyszenia jest szkolenie najmłodszych mieszkańców piłki nożnej;
- Zespół Ludowy „KALINA” - działa przy Świetlicy Wiejskiej w Zakrzewskiej Woli. Powstał w 1965 r. jako żeński zespół śpiewaczy przy orkiestrze strażackiej. Z czasem zespół usamodzielniał się, tworząc kapelę ludową. Działał z przerwami przez kolejne trzydzieści lat, odnosząc sukcesy w przeglądach zespołów ludowych na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

Źródło: dane z <http://zakrzew.pl>

4.1.5. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Jednostką organizacyjną w zakresie pomocy społecznej dla mieszkańców Gminy Zakrzew jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**, który realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.

GOPS w Zakrzewie realizuje szeroki zakres zadań, wynikających z następujących przepisów:

- ustawy o pomocy społecznej;
- rozporządzenie w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej;

- rozporządzenie w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego;
- ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania".

Ze świadczeń GOPS w 2015 roku korzystało 687 osób, z tego 200 z powodu bezrobocia, 181 z powodu ubóstwa, 112 z powodu niepełnosprawności oraz 69 z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. 30 osób skorzystało z pomocy z powodu długotrwałej choroby. W porównaniu do roku 2013, łączna liczba osób korzystających z pomocy Ośrodka spadła o 10. W analizowanym okresie wzrosła liczba osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia oraz długotrwałej choroby.

Tabela 16. Pomoc społeczna na terenie Gminy Zakrzew

Pomoc społeczna - świadczenia	Stan na dzień 31.12.2013 r.	Stan na dzień 31.12.2014 r.	Stan na dzień 31.12.2015 r.
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	697	643	687
Z powodu ubóstwa	200	189	181
Z powodu bezrobocia	192	201	200
Z powodu niepełnosprawności	124	126	112
Z powodu długotrwałej choroby	28	30	30
Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	74	63	69
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania własne gminy]	573 181,00	606 796,00	569 472,00
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania zlecone gminy]	3500	7000	bd

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie Gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy GOPS. Tym samym, Gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzewie oferuje następujące rodzaje pomocy:

- *Karta Dużej Rodziny* - forma tej pomocy wprowadzona została Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 maja 2014 r. (Dz. U. poz. 755). Jest to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodziców (niezależnie od dochodu), mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci. Z Karty można korzystać w instytucjach

publicznych, ale również w firmach prywatnych z terenu całego kraju. Posiadanie jej ułatwia dużym rodzinom dostęp do rekreacji, obniżając koszty codziennego życia;

- *Rodzina 500+* - forma pomocy dla rodziców wychowujących dzieci, wprowadzona ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. 2016 r. poz. 195). Kwota 500 zł przeznaczona jest co miesiąc dla drugiego i każdego kolejnego dziecka w rodzinie, wypłacana, aż do uzyskania przez dziecko pełnoletniości. Wsparcie jest przyznawane bez względu na wysokość dochodów w rodzinie. Rodziny o niskich dochodach otrzymują także wsparcie na pierwsze i jedyne dziecko, jeśli spełniają kryterium dochodowe;
- *Stypendia* – stypendia szkolne uregulowane Ustawą o systemie oświaty z dnia – nowelizacja z dnia 16 grudnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 181, poz. 2781). Jest to pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym;
- *Pomoc socjalna* - udzielana jest osobom i rodzinami w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudność w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej;
Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom w przypadku występowania jednej z powyższych okoliczności oraz, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego (wg art., 8 ust. I ustawy o pomocy społecznej);
- *Świadczenia rodzinne* obejmują następujące rodzaje pomocy:
  - zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego (urodzenie dziecka, opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotne wychowywanie dziecka, wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcie roku szkolnego, podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania);
  - jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka;
  - świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny (częściowe pokrycie wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji), świadczenie

pielęgnacyjne (przysługuje dla osób, które opiekują się osobami niepełnosprawnymi, których choroba kalectwo powstało nie później niż przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki szkolnej, nie później niż do ukończenia 25 roku życia), specjalny zasiłek opiekuńczy (przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a muszą zrezygnować z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności, gdzie istnieje konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy);

- *Fundusz Alimentacyjny* - przysługuje on dzieciom do ukończenia przez nie 18 roku życia, albo w przypadku nauki w szkole podstawowej lub szkole wyższej do 25 roku życia. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności świadczenie przyznawane jest ciągle;
- *Dodatki Mieszkaniowe* - jest to dofinansowanie wpłacane przez Gminę najbiedniejszym mieszkańcom. Wysokość dofinansowania uzależniona jest od miesięcznych dochodów mieszkańca oraz od powierzchni zajmowanego przez niego lokalu. Pomoc jest przyznawana na 6 miesięcy, każdemu w równej wysokości i jest wypłacana z budżetu Gminy;
- *Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020* – przekazywanie paczek żywnościowych dla osób najbardziej potrzebujących, czyli rodzin, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, spełniające kryteria określone w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej.

Analiza ludności Gminy Zakrzew w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą wiele problemów. W chwili obecnej istotnym problemem jest brak oferty całodobowej opieki dla osób starszych, które wymagają pomocy.

W celu minimalizacji problemu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego na terenie Gminy Zakrzew, planuje się przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, które przyczynią się do aktywizacji mieszkańców i poprawy jakości życia.

4.1.6. Bezpieczeństwo publiczne

Usługi publiczne na terenie Gminy Zakrzew z zakresu **bezpieczeństwa publicznego** realizuje Komisariat Policji w Zakrzewie. Sprawuje on bezpośredni kontakt oraz nadzór nad stanem bezpieczeństwa mieszkańców w całej Gminie.

Usługi w ramach ochrony przeciwpożarowej realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie Gminy działa 7 jednostek OSP. Dwie z nich są zrzeszone w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego.

4.2. Usługi komunalne

4.2.1. Usługi wodociągowe i kanalizacyjne

SIEĆ WODOCIĄGOWA

Na terenie Gminy Zakrzew znajdują się dwie Stacje Uzdatniania Wody (4 studnie głębinowe) w miejscowościach Zakrzew i Dąbrówka Nagórna.

W 2015 wg danych pozyskanych z Urzędu Gminy Zakrzew charakterystyka gospodarki wodnej wyglądała następująco:

- długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji Gminy – 171,4 km,
- połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 4 645 sztuki,
- woda dostarczona gospodarstwom domowym – 339,1 m³,
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej – 11 130 osób.

Poniższa tabela, przedstawia dynamikę rozwoju sieci wodociągowej na terenie Gminy.

Tabela 17. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009 – 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	162,0	241,8	254,2	254,6	247,6	249,0	249,0
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2 782	2 828	2 962	2 983	3 323	3 544	3 554
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	9 588	9 806	10 015	10 174	10 503	12 012	12 112

Źródło: Dane GUS

Biorąc pod uwagę powyższe dane, na przestrzeni lat 2009-2015 liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania zwiększyła się o 772 szt., a liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej na przestrzeni analizowanych lat wzrosła o 2 524 osoby tj. 26,32%.

SIEĆ KANALIZACYJNA

Na terenie Gminy Zakrzew występują dwa rodzaje sieci kanalizacyjnej sanitarnej. Są to:

- sieć podciśnieniowa obejmująca miejscowości Bielicha, Wacyn, Milejowice, Cerekiew, Zdziechów, której długość wynosi 89,9 km. Sieć zbudowana z PE 90-160 i PCV 160.
- sieć grawitacyjna w miejscowościach Zakrzew oraz Janiszew o długości 2,4 km.

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy zakrzew jest wyposażona w cztery przepompownie ścieków w miejscowościach Bielicha (2 szt.), Milejowice i Cerekiew. Z kanalizacji korzysta 3 718 mieszkańców Gminy.

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zakrzew

Tabela 18. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Zakrzew w 2015 roku

Sieć kanalizacyjna		
Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2015 r.
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	88,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 194
ścieki odprowadzone z budynków zamieszkałych	m ³	130
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	3 718

Źródło: Urząd Gminy Zakrzew

Tabela 19. Stan infrastruktury kanalizacyjnej na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009 - 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	81,2	81,4	92,3	92,8	84,2	84,2	84,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 048	1 065	1 249	1 264	1 091	1 106	1 112
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	3 658	3 773	4 339	4 439	4 046	4 138	4 188

Źródło: Dane z GUS

Zgodnie z powyższymi tabelami, na koniec 2015 roku, na terenie Gminy funkcjonowało 84,2 km czynnej sieci kanalizacyjnej. Na przestrzeni analizowanych lat, widoczny jest rozwój tego rodzaju infrastruktury – w 2015 czynna sieć kanalizacyjna była dłuższa o 3,69%, niż w roku 2009. W nawiązaniu do takiego stanu, w analizowanym okresie wzrosła również

liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej.

Na terenie Gminy Zakrzew funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków :

1. Oczyszczalnia ścieków Szkoła Zakrzew - oczyszczalnia biologiczna BIO – CLEAR (decyzja ROŚ.III-W-6223/12/07 z dnia 22.05.2007; ważność do 2017 r.):

- przepustowość Q max średnio dobową = 29 m³/d,
- RLM - 181
- metoda oczyszczania oparta na złożu biologicznym wspomaganym preparatem BIO 7,
- odbiera ścieki z:
  - budynku szkoły,
  - 22 przyłączy kanalizacji z miejscowości Zakrzew Kresy.
- ilość ścieków oczyszczonych – 1 163 m³/rok,
- ścieki oczyszczone odprowadzane są przez rów melioracyjny do rzeki Bossak.

2. Oczyszczalnia Ścieków przy Urzędzie Gminy Zakrzew – oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna BIO (decyzja znak ROŚ.IV.6341.97.2014 z dnia 25.09.2014 r., ważność do 2024 r.):

- przepustowość Q max = 1,4 m³/d,
- RLM - 7
- metoda oczyszczania oparta na złożu biologicznym wspomaganym preparatem,
- ilość ścieków oczyszczonych - 600 m³/rok,
- ścieki oczyszczone odprowadzane do rzeki Bossak.

3. Przedszkole Samorządowe w Zakrzewie (decyzja znak ROŚ.VI.6341.8.2011.MM z dnia 18.03.2011 r., ważność do 2021 r.):

- przepustowość 5 m³/d,
- RLM – 43.

Utrzymaniem oczyszczalni gminnych oraz sieci kanalizacji sanitarnej zajmuje się Firma „ADMAR-U Zakrzew – Kolonia”.

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zakrzew na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja); Informacje z Urzędu Gminy Zakrzew

4.2.2. Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną i gaz ziemny

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Przedsiębiorstwem energetycznym obejmującym swoim zasięgiem teren Gminy Zakrzew, a tym samym zaopatrującym niniejszą Gminę w energię elektryczną jest: PGE Dystrybucja

S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna al. Marsz. J. Piłsudskiego 51 26-110 Skarżysko-Kamienna.

Źródło: Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Zakrzew na lata 2013-2022

Najważniejsze elementy systemu elektroenergetycznego, to sieci wysokiego napięcia przecinające gminę Zakrzew w jej wschodniej części w kierunku wschód-zachód:

- linia 220 KV relacji Kozienice – Rożki – dwutorowa,
- linia 110 KV.

Sieć wewnętrzna średniego napięcia 15 kV (napowietrzna) zasila szereg stacji 15/04 kV na terenie Gminy Zakrzew, które za pośrednictwem sieci niskiego napięcia doprowadzają energię elektryczną do wszystkich odbiorców.

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zakrzew na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja)

INFRASTRUKTURA GAZOWA

Przedsiębiorstwem gazowniczym obejmującym swoim zasięgiem teren Gminy Zakrzew w gaz ziemny jest: Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy Radom. Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy Radom świadczy usługi dystrybucji gazu na terenie Gminy Zakrzew w następujących miejscowościach: Bielicha, Cerekiew, Dąbrówka Nagórna-Wieś, Janiszew, Kozinki, Milejowice, Milejowice-Kolonia, Nieczatów oraz Wacyn. Pozostałe miejscowości Gminy Zakrzew nie są obecnie zgazyfikowane.

Źródło: Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Zakrzew na lata 2013-2022

Sieć gazowa na terenie Gminy Zakrzew oparta jest na gazociągu średniego ciśnienia o średnicy 250 mm relacji Wielogóra – Cerekiew . Na terenie Gminy znajduje się 40 km sieci gazowej w miejscowościach: Wacyn, Janiszew, Bielicha, Milejowice, Cerekiew, Dąbrówka Nagórna.

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zakrzew na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja)

INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Na terenie Gminy Zakrzew brak jest centralnego systemu zaopatrzenia w ciepło. Gospodarka cieplna oparta jest głównie na indywidualnych kotłowniach przydomowych. Budynki mieszkalne ogrzewane są głównie węglem, olejem, gazem.

W obiektach użyteczności publicznej lokalne kotłownie posiadają:

- Urząd Gminy w Zakrzewie,
- Publiczne Szkoły Podstawowe w Zakrzewie, Woli Taczowskiej, Cerekwi, Mleczkowie, Dąbrówce Podłęźnej,

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Zakrzew-Kolonia.

Wszystkie kotłownie o łącznej mocy 4,0 kW opalane są paliwem ekologicznym: olejem i gazem.

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zakrzew na lata 2010-2013 z uwzględnieniem lat 2014-2017 (aktualizacja)

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Zgodnie z danymi zebranymi podczas inwentaryzacji na potrzeby opracowania bazy danych emisji do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zakrzew*, na terenie Gminy z roku na rok wzrasta zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii, głównie na potrzeby ciepłe budynków. Obecnie najczęściej wykorzystywanymi odnawialnymi źródłami ciepła na terenie Gminy jest biomasa (drewno).

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zakrzew

4.2.3. Infrastruktura komunikacyjna

Przez teren Gminy Zakrzew przebiegają drogi wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Sieć dróg w większości posiada nawierzchnię utwardzoną i jest na bieżąco remontowana oraz modernizowana. W poniższej tabeli przedstawiony został dokładny stan infrastruktury drogowej na terenie Gminy Zakrzew.

Tabela 20. Infrastruktura drogowa na terenie Gminy Zakrzew

Drogi wojewódzkie		
Nazwa drogi lub relacja drogi	Długość drogi w granicach Gminy (km)	Stan techniczny drogi
740 – Radom - Potworów	15 km	dobry
733 – Zakrzew - Karszówka	5 km	b.dobry
Drogi powiatowe		
Nazwa drogi lub relacja drogi	Długość drogi w granicach Gminy (km)	Stan techniczny drogi
3503W –Radom - Młódnice	10 km	dobry
3508W – Radom – Kolonia Piaski	9,5 km	b. dobry
3507WMilejowice - Gulin	6,5 km	Dobry
3506W – Jankowice - zakrzew	1,6 km	Dobry
3509W – Piastów - Gulin	9,0 km	dobry

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Ponadto na terenie Gminy znajduje się 65 dróg gminnych o łącznej długości 91,513 km, z czego 60,013 km stanowią drogi bitumiczne, a 30,945 drogi gruntowe.

Tabela 21. Drogi gminne na terenie Gminy Zakrzew

Lp.	Numer Drogi	Długość
1	351301W	1.157
2	351302W	3.745
3	351303W	2.872
4	351304W	1,611
5	351305W	2410
6	351306W	1.865
7	351307W	0.048
8	351308W	3.183
9	351309W	1,234
10	351310W	6.651
11	351311W	4 861
12	351312W	2.651
13	351313W	4.750
14	351314W	2.003
15	351315W	1.302
16	351316W	3,596
17	351317W	1.007
18	351318W	2 860
19	351319W	1.278
20	351320W	0.530
21	351321W	0,996
22	351322W	1.462
23	351323W	2,818
24	351324W	1.339
25	351325W	1.848
26	351326W	1 879
27	351328W	1.279
28	351330W	0.529
29	351332W	1.096
30	351333W	1.326
31	351334W	1.599
32	351335W	3.780
33	351336W	2.652
34	351337W	1,145
35	351338W	0.902

Lp.	Numer Drogi	Długość
36	351339W	0,831
37	351340W	0.740
38	351341W	1.361
39	351342W	0.516
40	351343W	0,396
41	351344W	0.833
42	351345W	0.296
43	351346W	0.421
44	351347W	0.505
45	351348W	0.348
46	351349W	0.167
47	351350W	0.875
48	351351W	0.398
49	351353W	0.529
50	351355W	0.222
51	351356W	0.500
52	351357W	0,188
53	351359W	0.907
54	351362W	0.663
55	351365W	0.264
56	351367W	0 515
57	351369W	0.247
58	351372W	0.566
59	351400W	0.510
60	351401W	0.184
61	351402W	0.490
62	351403W	1.017
63	351404W	0.518
64	351405W	1.129
65	351406W	1 113
RAZEM		91,513

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Ścieżki rowerowe występują jedynie w miejscowościach Bielicha i Wacyn. Ścieżki rowerowe mają łączną długość 2,5 km. Więcej miejscowości jest natomiast wyposażonych w chodniki (11 miejscowości) . Na terenie całej Gminy występuje jednak potrzeba rozbudowy chodników i ścieżek rowerowych.

Gmina charakteryzuje się dobrym układem komunikacyjnym, jednakże stan infrastruktury jest niedostateczny. Wiele szlaków komunikacyjnych na terenie Gminy Zakrzew znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga remontów/przebudowy.

4.2.4. Gospodarka odpadami

Gospodarka w zakresie odpadów komunalnych na terenie Gminy Zakrzew prowadzona jest na podstawie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zakrzew” przyjętego na mocy uchwały Rady Gminy w Zakrzewie Nr XXIV/140/2016 z dnia 31 maja 2016 r. W ramach regulaminu, właściciele nieruchomości są zobowiązani do utrzymania czystości oraz porządku poprzez m.in.:

1. Selektywną zbiórkę odpadów komunalnych powstałych na terenie nieruchomości;
2. Mycie pojazdów samochodowych na terenie nieruchomości niesłużących do użytku publicznego, pod warunkiem, że powstałe ścieki nie będą odprowadzane bezpośrednio do ziemi lub zbiorników i ujęć wodnych;
3. Naprawę pojazdów samochodowych, związaną z ich bieżącą eksploatacją na terenie nieruchomości pod warunkiem, że nie spowoduje to zanieczyszczenia wód lub gleby;
4. Usuwanie odpadów powstałych w wyniku remontu i modernizacji lokali niewymagających zgłoszenia lub pozwolenia właściwych organów architektoniczno-budowlanych;

Zasięg obowiązywania przepisów zawartych w Regulaminie obejmuje wszystkich mieszkańców Gminy, zarówno nieruchomości zamieszkałych jak i niezamieszkałych na terenie Gminy Zakrzew. W ramach omawianych przepisów, mieszkańcy ponoszą opłatę, za którą mogą oddawać Nielimitowane ilości odpadów komunalnych. Mieszkańcy gospodarstw domowych, którzy nie zdecydowali się na prowadzenie segregacji, ponoszą wyższe koszty, związane z zagospodarowaniem odpadów komunalnych. W ramach opłaty odbierane są zarówno odpady zebrane selektywnie, jak i odpady zmieszane.

Gmina Zakrzew przejęła za odpłatnością obowiązek gospodarowania odpadami komunalnymi z nieruchomości zamieszkałych, natomiast nieruchomości niezamieszkałe (zakłady, domy letniskowe, gospodarstwa specjalistyczne itp.) zobowiązane są do zawarcia umowy na indywidualny odbiór odpadów komunalnych i innych z podmiotem legitymującym się wpisem do działalności regulowanej na terenie Gminy Zakrzew.

Na obszarze Gminy zlokalizowany jest punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK). PSZOK Milejowice znajduje się przy ul. Aleja Kasztanowa 24, 26-652 Zakrzew. PSZOK przyjmuje następujące rodzaje odpadów:

- makulatura (papier i tektura),
- szkło,
- plastik - tworzywa sztuczne,
- metale,
- odpady zielone, ogrodowe,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- żużel z domowych pieców centralnego ogrzewania,
- zużyte opony,
- odpady wielogabarytowe,
- przeterminowane lekarstwa,
- zużyte baterie i akumulatory,
- opakowania po środkach ochrony roślin,
- gruz budowlany w ilości do 100 kg.

Warunkiem przyjęcia odpadów jest:

- okazanie dokumentu tożsamości,
- potwierdzenie dokonywanie opłat za odpady komunalne,
- podanie adresu nieruchomości, z której odpady zostały przywiezione.

W poniższej tabeli przedstawiona została charakterystyka stanu gospodarki odpadami.

Tabela 22. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Zakrzew

Gospodarka odpadami komunalnymi zmieszany		
	j.m.	Stan na dzień 31.12.2015 r.
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem	t	1 033,9
Selektywna zbiórka odpadów		
Ilość zebranych odpadów gromadzonych selektywnie w tonach	Stan na dzień 31.12.2015 r.	
Papier	20,2	
Metal	0,3	
Szkło	32,6	
Tworzywa sztuczne	47,9	
Tekstylia	0	
Odpady biodegradowalne	0,6	
Gruz/odpady rozbiórkowe	32,5	
Odpady wielkogabarytowe / zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	25,6	

Pozostałe odpady komunalne	436,7
Punkty selektywnej zbiórki odpadów - Stan na dzień 31.12.2015 r.	
Ilość punktów gromadzenia odpadów komunalnych zbieranych selektywnie na terenie Gminy, tzw. „dzwony”, „gniazda” (szt.)	1

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Gmina Zakrzew posiada opracowany *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zakrzew na lata 2011-2032*, przyjęty uchwałą nr XIV/67/2011 Rady Gminy w Zakrzewie z dnia 5 października 2011 r.

Zadania samorządu gminnego w zakresie gospodarki odpadami zawierającymi azbest to:

1. gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl,
2. przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenów nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
6. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewożonych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

4.2.5. Mieszkalnictwo

Zasób mieszkaniowy Gminy Zakrzew w 2015 roku tworzyło ogółem 3 269 mieszkań, o łącznej powierzchni 321 021 m².

Tabela 23. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Zakrzew

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	mieszk.	2 962	3 022	3 092	3 166	3 216	3 269
izby	izba	12 025	12 351	12 738	13 145	13 429	13 721
powierzchnia użytkowa	m ²	277 414	285 306	295 262	305 769	313 648	321 021

Źródło: Dane z GUS

Stopień wyposażenia budynków w instalacje techniczno-sanitarne jest dobry. Na 3 269 mieszkań w 2015 roku:

- 91,92 % mieszkań posiadało dostęp do wodociągu,
- 82,59 % mieszkań wyposażonych w łazienkę,
- 76,38 % posiadało centralne ogrzewanie.

Gmina w latach 2009-2015 wydała łącznie 1262 decyzji o warunkach zabudowy:

- 2010 rok – 260 decyzji;
- 2011 rok – 228 decyzji;
- 2012 rok – 223 decyzji;
- 2013 rok – 197 decyzji;
- 2014 rok - 169 decyzji;
- 2015 rok – 185 decyzji;

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

5. Analiza budżetu Gminy Zakrzew w latach 2009-2015

5.1. Dochody Budżetu Gminy Zakrzew

Dane dotyczące zmiany struktury poszczególnych dochodów budżetu Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 przedstawiono w Tabeli 24.

Tabela 24. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Dochody	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	27 260 621,88	28 712 716,80	31 271 575,88	31 462 007,65	32 831 971,12	35 208 393,98	38 902 546,89
majątkowe	1 764 196,10	1 534 613,35	3 385 950,48	1 974 502,63	735 214,00	1 270 050,66	4 620 131,00
% udział	6,47%	5,63%	12,42%	7,24%	2,70%	4,66%	16,95%
bieżące	25 496 425,78	25 726 008,53	23 874 671,40	25 286 119,25	26 525 407,88	25 990 571,22	22 640 490,88
% udział	93,53%	94,37%	87,58%	92,76%	97,30%	95,34%	83,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W roku 2015 dochody budżetu Gminy Zakrzew wynosiły 38 902 546,89 zł. Struktura dochodów Gminy na przestrzeni analizowanych lat ulegała zmianom. W stosunku roku 2015 do 2009 roku nastąpił wzrost dochodów budżetu Gminy Zakrzew o około 43,00%.

Udział dochodów bieżących w ogólnej strukturze dochodów Gminy zmieniał się z każdym rokiem. W 2009 roku wyniósł 93,53%, 2010 – 94,37%, 2011 – 87,5%, 2012 – 92,76%, 2013 – 97,30%, 2014 – 95,34% oraz w 2015 – 83,05%. Dochody bieżące są źródłem finansowania zadań własnych danej jednostki samorządu terytorialnego i to na ich wysokość gmina ma możliwość oddziaływania. Im większy udział mają one w budżecie, tym łatwiejszy i bardziej przewidywalny jest proces prognozowania budżetu. Wzrostowi dochodów bieżących sprzyja wzrost lokalnej bazy ekonomicznej możliwy do osiągnięcia m.in. w wyniku realizacji inwestycji służących lokowaniu nowej oraz dalszemu rozwojowi istniejącej działalności gospodarczej oraz rozwojowi mieszkalnictwa. Procesy te z kolei w dłuższym okresie czasu zwiększają bazę podatkową.

W strukturze dochodów Gminy Zakrzew zauważalne jest także występowanie co roku dochodów majątkowych, do których zalicza się:

- dotacje i środki przeznaczone na inwestycje,
- dochody ze sprzedaży majątku,
- dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności.

Analizując strukturę dochodów Gminy z podziałem na ich rodzaj zauważamy, że największy udział w 2015 roku stanowiły subwencje (tj. 49,24%), a następnie dochody własne i dotacje.

Tabela 25. Dochody Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Dochody	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
dochody własne	8 124 351,61	7 685 803,31	8 007 823,72	8 273 916,95	9 946 105,89	11 141 352,24	12 115 250,27
% udział w dochodach ogółem	29,80%	29,80%	29,80%	29,80%	29,80%	29,80%	29,80%
subwencja ogółem	13 424 438,00	13 995 504,00	14 586 356,00	15 216 011,00	16 073 175,00	15 883 484,00	15 436 365,00
% udział w dochodach ogółem	49,24%	49,24%	49,24%	49,24%	49,24%	49,24%	49,24%
dotacja ogółem	5 711 832,27	7 031 409,49	8 677 396,16	7 972 079,70	6 812 690,23	8 183 557,74	11 350 931,62
% udział w dochodach ogółem	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%
DOCHODY OGÓŁEM	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Dochody własne

Wysokość dochodów własnych Gminy Zakrzew na przestrzeni analizowanych ulegała wahaniom, jednak ostatecznie w roku 2015 w porównaniu do roku bazowego wzrosła o około 49,00%.

Tabela 26. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Zakrzew [zł]

Rodzaj podatku	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
podatek rolny	654 098,98	593 618,75	601 085,67	647 511,52	686 301,71	706 427,04	703 368,42
podatek leśny	22 565,93	17 386,99	22 572,72	29 111,37	25 993,71	24 770,12	28 185,11
podatek od nieruchomości	1 487 057,79	1 433 455,53	1 487 973,58	1 569 635,22	1 734 841,05	1 989 193,99	2 024 315,46
podatek od środków transportowych	205 647,94	252 808,50	308 623,89	337 262,24	379 164,10	431 927,46	409 001,68
wpływy z opłaty skarbowej	35 199,50	29 074,00	30 696,80	32 843,50	29 423,32	30 174,30	32 810,51
podatek od czynności cywilnoprawnych	221 807,33	226 236,40	219 702,30	247 061,50	222 725,31	271 771,69	256 104,00
dochody z majątku	47 271,28	52 317,08	282 720,14	68 098,51	60 870,28	66 603,26	66 170,75
wpływy z usług	506 451,21	644 276,37	762 582,31	793 261,82	899 838,85	955 281,24	1 047 062,27

Źródło: Dane z GUS

Tabela 27. Wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym stanowiącym dochód państwa w latach 2009-2015 [zł]

Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
od osób fizycznych	3 067 529,00	3 224 908,00	3 199 093,00	3 541 198,00	4 698 544,00	5 097 549,00	5 848 878,00
od osób prawnych	37 558,33	28 648,22	37 807,30	51 000,19	59 530,64	62 293,20	64 519,83
Razem	3 105 087,33	3 253 556,22	3 236 900,30	3 592 198,19	4 758 074,64	5 159 842,20	5 913 397,83

Źródło: Dane z GUS

Największy udział w dochodach własnych Gminy Zakrzew miały wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych stanowiący dochód państwa. Udział ten w 2015

roku wyniósł około 48,28%. Wysoko kształtowały się również dochody z tytułu podatku od nieruchomości (około 16,71%) i wpływy z usług (około 8,64%)

Poziom ściągальności podatków na koniec 2015 roku na terenie Gminy Zakrzew, kształtował się następująco:

- Podatek od nieruchomości – 98,60 (od osób prawnych) i 99,28%(od osób fizycznych);
- Podatek rolny – 74,61% (od osób prawnych) i 98,86% (od osób fizycznych);
- Podatek leśny – 95,62% (od osób prawnych) i 89,53% (od osób fizycznych);
- Podatek od środków transportowych – 91,73%(od osób prawnych) i 75,52% (od osób fizycznych);
- Podatek od czynności cywilno-prawnych – 50,20% (od osób prawnych) i 9,60%(od osób fizycznych);
- Podatek od spadków i darowizn- 80,79% (od osób fizycznych)

Aktualna liczba podatników w każdym z rodzajów podatków na koniec 2015 roku, natomiast wynosiła:

- Podatek rolny – 7 osób prawnych i 2 914 osób fizycznych
- Podatek od nieruchomości – 90 osób prawnych i 614 osób fizycznych
- Podatek rolny i leśny – 2 osób prawnych i 27 osób fizycznych

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

Należy podkreślić, że Gmina może w sposób pośredni oddziaływać na wysokość dochodów z udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, m.in. poprzez systematyczne tworzenie dogodnych warunków do osiedlania się na swoim terenie.

Subwencja ogólna

Dochody z tytułu subwencji ogólnej na przestrzeni analizowanych lat ulegały zmianom, w stosunku do roku bazowego – 2009 wzrosły i w 2015 roku wyniosły 15 436 365,00 zł. W tym samym czasie udział subwencji w dochodach Gminy ulegał wahaniom. Warto zauważyć,

że główną częścią subwencji ogólnej była subwencja oświatowa, która w 2015 roku stanowiła około 64,83% subwencji ogólnej.

Tabela 28. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Subwencja	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
część oświatowa subwencji	8 395 163,00	8 884 808,00	9 133 729,00	9 740 335,00	9 694 277,00	9 761 089,00	10 006 763,00

Subwencja	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
uzupełnienie subwencji	0,00	0,00	585 518,00	225 556,00	127 171,00	26 429,00	116 756,00
część wyrównawcza	4 760 475,00	5 003 292,00	4 860 224,00	5 239 678,00	6 071 349,00	5 947 112,00	5 312 846,00
część równoważąca	268 800,00	107 404,00	6 885,00	10 442,00	180 378,00	148 854,00	0,00
Razem	13 424 438,00	13 995 504,00	14 586 356,00	15 216 011,00	16 073 175,00	15 883 484,00	15 436 365,00

Źródło: Dane GUS

Biorąc pod uwagę fakt, że subwencja jest formą uzupełnienia dochodów własnych, które z różnych powodów nie są dopasowane do poziomu wydatków ponoszonych przez gminę, to im większy udział subwencji w dochodach Gminy, tym większe ryzyko pojawienia się trudności w długookresowym bilansowaniu budżetu. To z kolei może przełożyć się na zmniejszenie inwestycji w regionie, a w konsekwencji zwiększenie bezrobocia i wzrost przepaści w rozwoju gospodarczym w stosunku do ogółu samorządów tego samego szczebla. Efektem takiego postępowania może być jeszcze większe uzależnienie budżetu od subwencji. Należy jednak podkreślić, że subwencja jest bardziej stabilnym źródłem dochodów niż np. dochody własne.

Dotacje

Dotacje ogólne mają charakter wyrównawczy: służą finansowaniu niedoboru budżetowego szczebla lokalnego. Dotacje celowe służą natomiast finansowaniu ściśle określonych zadań publicznych.

Tabela 29. Dotacje w budżecie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Dotacje	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
dotacje ogółem	5 711 832,27	7 031 409,49	8 677 396,16	7 972 079,70	6 812 690,23	8 183 557,74	11 350 931,62
dotacje celowe	5 581 115,27	6 891 093,84	7 116 707,08	6 237 901,97	5 743 324,51	6 801 833,82	8 180 764,02
pozostałe	130 717,00	130 717,00	130 717,00	130 717,00	130 717,00	130 717,00	130 717,00
% udział w dochodach ogółem	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%	20,95%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

5.2. Wydatki budżetu Gminy Zakrzew

W latach 2009-2015 wartość wydatków z budżetu Gminy Zakrzew wzrosła o ok. 28,83%, przy czym wydatki majątkowe zwiększyły się o 7,65%, zaś wydatki bieżące wzrosły o około 37,31%. W całym analizowanym okresie przeważającą część wydatków stanowiły wydatki

bieżące przeznaczane na bieżące realizowanie zadań własnych Gminy, w 2015 roku ich udział wyniósł 71,42%.

Wzrost wydatków bieżących Gminy jest spowodowany między innymi:

- realizowaniem przez Gminę Zakrzew nowych zadań, które zostały sędowane na wszystkie gminy przez Państwo, jednakże nie zostały przekazane dodatkowe środki na ich realizację. W związku z tym, gmina realizuje więcej zadań własnych przy takim samym budżecie,
- pojawieniem się nowych kosztów eksploatacyjnych generowanych przez nowo zrealizowane inwestycje (np. koszty utrzymania dróg, boisk wielofunkcyjnych itp.).

Wartość wydatków majątkowych była najwyższa w 2011 roku i wyniosła 11 873 997,16 zł. Wydatki majątkowe wynikają z aktywnej polityki inwestycyjnej Gminy Zakrzew, pełnią one rolę wydatków rozwojowych, przekładając się bezpośrednio na poprawę jakości życia mieszkańców.

Tabela 30. Wydatki Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Wydatki	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	29 107 317,89	33 352 772,13	36 290 992,02	30 718 006,02	33 236 222,20	36 251 828,51	37 499 339,49
majątkowe	8 319 931,75	10 498 539,73	11 873 997,16	4 599 752,66	5 908 187,48	8 101 899,25	8 956 112,34
% udział w majątkowych	28,58%	28,58%	28,58%	28,58%	28,58%	28,58%	28,58%
bieżące	20 787 386,14	22 854 232,40	24 416 994,86	26 118 253,36	27 328 034,72	28 149 929,26	28 543 227,15
% udział w bieżących	71,42%	71,42%	71,42%	71,42%	71,42%	71,42%	71,42%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

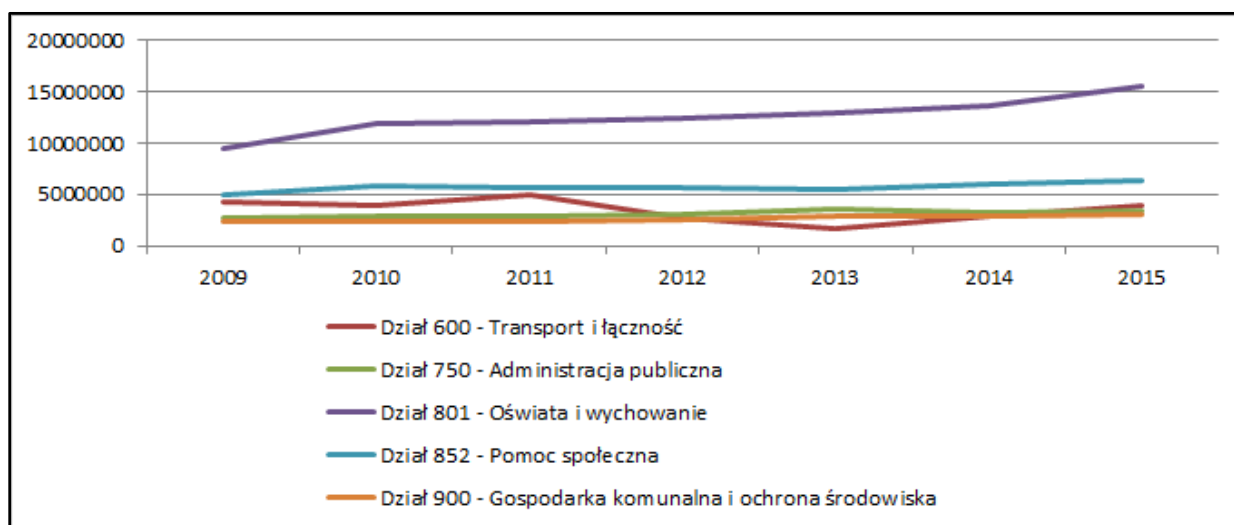
Tabela 31. Struktura wydatków Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	1108893,83	2319543,08	5704068,86	940363,69	970021,35	2203317,94	1366526,60
Dział 150 - Przetwórstwo przemysłowe	0,00	0,00	0,00	5902,65	2232,98	3984,81	10931,57
Dział 600 - Transport i łączność	4331995,85	3943371,41	4896803,72	2749710,04	1644721,48	2819561,58	3912577,58
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	37577,32	29614,58	60914,11	30018,87	1165641,51	652675,78	199895,31
Dział 710 - Działalność usługowa	5600,00	0,00	0,00	18900,00	0,00	0,00	7000,00
Dział 750 - Administracja publiczna	2670449,55	2830045,01	2859074,10	3076441,61	3593220,29	3259403,64	3329953,68

Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	23050,00	56330,00	24333,00	1931,00	1979,00	92661,00	90613,00
Dział 752 - Obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	0,00	500,00	0,00	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	443662,12	283205,15	235566,85	791505,49	276248,71	382732,87	362615,08
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	160101,97	242346,02	468186,29	621583,34	425697,33	363370,84	275419,09
Dział 801 - Oświata i wychowanie	9489261,26	11809414,49	12073223,42	12432921,86	12889667,02	13547555,86	15523865,08
Dział 851 - Ochrona zdrowia	300765,92	90098,31	90370,79	103217,50	97502,43	102558,30	148811,08
Dział 852 - Pomoc społeczna	4990713,08	5751644,59	5720201,99	5661478,95	5533070,63	5930901,60	6388882,35
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	0,00	0,00	172052,59	171289,00	0,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	230708,23	233472,25	244787,54	237191,43	343541,13	353917,83	254096,31
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2388514,56	2291954,97	2268159,13	2533799,35	2902222,29	2892232,77	2967147,62
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	763951,99	3224213,43	1417358,41	1284966,77	2969319,02	3116240,96	2471587,45
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	2162072,21	247518,84	-	-	-	-	-
Dział 926 - Kultura fizyczna	-	-	227943,81	228073,47	248584,44	359423,73	189417,69

Źródło: Dane z GUS

Wykres 6. Wybrane wydatki Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Źródło: Opracowanie własne

Analizując strukturę wydatków Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 można zauważyć następujące relacje:

- w całym analizowanym okresie jednym z działów, na który przeznaczana była największa część środków finansowych to oświata i wychowanie. Oprócz podstawowych wydatków na oświatę, Gmina Zakrzew realizuje szereg innych wydatków związanych z utrzymaniem pracowników obsługi szkół i przedszkoli, koszty związane z dowozem dzieci do szkół, obsługą ekonomiczno-administracyjną szkół, środki przeznaczane na kształcenie i doskonalenie nauczycieli, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych dla emerytowanych nauczycieli, inne wydatki jak nagrody dla dzieci za udział w szeregu konkursów i olimpiad tematycznych. Ponadto, Gmina na bieżąco finansuje remonty placówek oświatowych. Wydatki na oświatę związane są zatem głównie z zapewnieniem bazy oświatowej o wysokim standardzie, a także z zapewnieniem wysokiego poziomu nauczania. Ograniczenie tych wydatków wpłynie niekorzystnie na poziom i wizerunek oświaty na terenie Gminy Zakrzew, nad którym to pracuje się intensywnie już od kilku lat. W związku z tym, w dłuższym okresie należy dążyć do zwiększenia subwencji oświatowej poprzez zwiększenie liczby uczniów uczęszczających do szkół zlokalizowanych na terenie Gminy. Wzrost liczby uczniów nastąpi w wyniku zwiększenia atrakcyjności Gminy pod względem osadnictwa. W wyniku migracji na teren Gminy wzrośnie m.in. liczba dzieci, a każdy uczeń to dodatkowe dochody dla Gminy z tytułu subwencji oświatowej;

Należy podkreślić, że w latach 2005-2012 władze centralne przekazały gminom nowe zadania albo rozszerzyły zakres dotychczas realizowanych zadań bez odpowiedniego zabezpieczenia ich finansowania. Dodatkowo liczne zmiany ustawowe spowodowały zmniejszenie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego. Do zmian tych należą m.in.:

- nowe zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., nakłada na jednostki samorządu terytorialnego wiele nowych zadań z zakresu wspierania rodziny oraz opieki nad dzieckiem i rodziną. Ustawa wprowadza przede wszystkim nowe kategorie pracowników samorządowych – asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Niejasne sformułowania użyte w ustawie stawiają pod znakiem zapytania obligatoryjność zatrudniania w gminach asystentów rodziny. Ponadto, ustawa nakłada na gminę liczne zadania własne, których realizacja wymaga znacznych środków finansowych. Szczegółowe ich wyliczenie określa dział VI ustawy. Od 1 stycznia 2012 r. do zadań własnych każdej gminy należy także:
  - opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,

- o tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
  - o współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- zwiększenie obowiązkowej składki rentowej o 2% po stronie pracodawcy. Podwyżkę tych kosztów samorząd musi sfinansować sam;
  - wzrost wynagrodzeń nauczycieli o 7% w 2011 r. i o 3,85% w 2012 r. Subwencja oświatowa nie pokrywa w całości podwyżek, co oznacza dla budżetu Gminy Zakrzew konieczność dopłat z własnego budżetu;
  - dodatkowe koszty związane m.in. z systemem ZMOKU (ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych) lub z nową ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
  - ustawa z 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej – całkowicie nowa regulacja, która nakłada nowe zadania w zasadniczej części ustawy oraz (art. 23) wprowadza zmiany w Prawie geodezyjnym i kartograficznym dotyczącym m.in. gmin (ewidencja miejscowości, ulic i adresów);
  - ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, której rozdział 16 mówi, że koszty zezwoleń na kierowanie pojazdami uprzywilejowanymi ochotniczych straży pożarnych są finansowane z budżetu gminy.

Gmina Zakrzew (podobnie jak inne gminy w Polsce), zmuszona jest pokrywać koszty związane z realizacją nowych zadań narzuconych przez władze centralne z budżetu własnego. W związku z tym, że zmiany te dotyczą różnych obszarów funkcjonowania Gminy, to konsekwencją tych zmian jest znaczny wzrost wydatków bieżących Gminy Zakrzew (zwłaszcza w ramach administracji publicznej, opieki społecznej oraz gospodarki komunalnej), co w konsekwencji wpływa na wzrost udziału tych wydatków w ogólnej strukturze wydatków Gminy.

5.3. Wynik budżetów Gminy Zakrzew w latach 2009-2015

W Tabeli 32 przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów Gminy Zakrzew w latach 2009-2015, obrazując tym samym wysokość deficytu budżetowego lub nadwyżki budżetowej.

Tabela 32. Wyniki budżetu Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]

Budżet	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88	27260621,88
Wydatki	29 107 317,89	29 107 317,89	29 107 317,89	29 107 317,89	29 107 317,89	29 107 317,89	29 107 317,89

Budżet	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wynik	-1 846 696,01	-1 846 696,01	-1 846 696,01	-1 846 696,01	-1 846 696,01	-1 846 696,01	-1 846 696,01

Źródło: Dane z GUS

Jak widać na powyższym zestawieniu, w analizowanych latach Gmina Zakrzew osiągała deficyt budżetowy, co oznacza, że wydatki Gminy przewyższały jej dochody. Należy jednak podkreślić, że deficyt budżetowy wynikał z aktywnej polityki inwestycyjnej Gminy, nastawionej na maksymalizację działań realizowanych przy wsparciu z funduszy UE. Inwestycje realizowane na terenie Gminy, finansowane ze środków zewnętrznych często wymagały wkładu własnego ze strony Gminy. Wkład ten stanowił wydatki majątkowe z budżetu. Zatem powstały deficyt ma uzasadnienie w zrealizowanych projektach inwestycyjnych, które mają służyć poprawie warunków życia mieszkańców Gminy Zakrzew.

5.4. Polityka inwestycyjna Gminy

Polityka inwestycyjna gminy polega na świadomym i celowym wyborze przedsięwzięć inwestycyjnych według ustalonych kryteriów oraz na odpowiednim doborze źródeł ich finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w planowaniu strategicznym – w Strategii Rozwoju JST oraz w planowaniu wieloletnim.

Rozwój społeczno-gospodarczy możliwy jest nie tylko dzięki dochodom własnym gminy, ale również dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym, dlatego też, środki te stanowią niewątpliwe wsparcie dla budżetu samorządu lokalnego.

Fundusze zewnętrzne można pozyskać z dwóch źródeł, a mianowicie:

- ze źródeł krajowych (np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, Narodowy Plan Przebudowy Dróg Lokalnych),
- ze źródeł unijnych (np. Regionalny Program Operacyjny, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich).

Gmina Zakrzew aplikuje o środki zewnętrzne pozyskując je na rozwój infrastruktury drogowej, edukacyjnej, społecznej, a także inwestycje w sferze rozwoju społeczności lokalnej.

Źródło: Urząd Gminy Zakrzew

Najważniejsze inwestycje zrealizowane przez Gminę Zakrzew w ostatnich latach przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 33. Najważniejsze inwestycje zrealizowane przez Gminę Zakrzew w latach 2009-2016

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
1.	„Modernizacja terenów rekreacyjno-sportowych w miejscowości Taczów”	SAPARD – 734-070012/04	256.429,68 a. 125.701,82 b. 130.727,86	Modernizacja stadionu sportowego	2004
2.	„Budowa drogi nr 343002 Gulinek – Kozia Wola zad. II”	„SAPARD-734-070227/03	188.976,98 a. 96.508,96 b. 92.468,02	Budowa drogi o długości 596,00 m	2004
3.	„Budowa drogi nr 3453005 Jaszowice – Kolonia Jaszowice”	„SAPARD-734-070225/03	551.257,19 a. 260.204,88 b. 291.052,31	Budowa drogi o długości 1,56 km	2004
4.	„Budowa drogi gminnej w miejscowości Bielicha”	„SAPARD-734-070226/03	558.540,00 a. 282.230,26 b. 276.309,74	Budowa drogi o długości 0,969 km	2004
5.	„Podniesienie standardu dróg gminnych w Gminie Zakrzew. Przebudowa drogi Nagórna – Legęzów”	EFRR-ZPORR-Z/2.14/III/3.2/129/04	356.812,84 a. 263.070,35 b. 93.742,49	Przebudowa drogi Nagórna – Legęzów	2005
6.	„Podniesienie standardu dróg gminnych w Gminie Zakrzew. Przebudowa drogi w Gulinie”	EFRR-ZPORR-Z/2.14/III/3.2/131/04	349.736,25 a. 257.815,46 b. 91.920,79	Przebudowa drogi w Gulinie	2005

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
7.	„Modernizacja budynku i zagospodarowanie działki Publicznej Szkoły Podstawowej w Dąbrowce Podłężnej”	EFRR-ZPORR-Z/2.14/III/3.2/132/04	2.160.221,78 a. 1.573.404,15 b. 586.817,63	Modernizacja budynku i zagospodarowanie działki Publicznej Szkoły Podstawowej w Dąbrowce Podłężnej	2007
8.	„Budowa Centrum Wsi Cerekiew”	SPO-RW.II.0218-1-84/05	354.344,88 a. 229.436,00 b. 124.908,88	Budowa parkingu przed kościołem, placu zabaw, oświetlenia ulicznego.	2006
9.	„Budowa Centrum Wsi Taczów”	SPO-RW.II.0218-1-83/05	336.297,19 a. 223.808,00 b. 112.489,19	Budowa mola nad stawem. Budowa chodnika wokół stawu wraz z barierami ochronnymi. Urządzenie alei w Parku. Budowa placu zabaw.	2006
10.	„Budowa Centrum Wsi Zakrzew”	SPO-RW.II.0218-1-81/05	342.679,01 a. 222.018,00 b. 120.661,01	Budowa parkingu, placu oraz alejek parkowych.	2006
11.	„Budowa Domu Ludowego w Gulinku	SPO-RW.II.0218-1-32/06	576.895,58 a. 362.185,00 b. 214.710,58	Budowa Domu Ludowego w miejscowości Gulinek.	2007

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
12.	"Centrum wsi Cerekiew - etap II"	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	873 908,27 a. 351 075,00 b. 522 833,27	Budowa Domu Ludowego w Cerekwi. Utwardzenie parkingu dla samochodów osobowych wraz z oświetleniem. Budowa chodnika wokół Kościoła, schodów głównych i bocznych. Budowa parkingu przy schodach bocznych oraz chodnika wzdłuż drogi od domu ludowego do Kościoła.	02.11.2009 – 27.08.2010
13.	„Park Historyczny – Rycerze Bogurodzicy”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	713 105,92 286 105,00 427 000,92	Budowa Kompozycji rzeźbiarskiej „Spotkanie u Powały”, Dioramy z kopią obrazu „Bitwa pod Grunwaldem”, Głazów „Świadkowie dziejów”, oświetlenie zabytkowego parku.	02.11.2009 – 29.07.2010
14.	„Rozwiązanie problemów sanitacji wsi w Gminie Zakrzew - Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków”	PROW 2007-2013, OŚ III, Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej.	4 934 983,08 2 013 667,00 2 921 316,08	Budowa 340 sztuk ekologicznych oczyszczalni przydomowych.	25.05.2010r.- 30.12.2011r.
15.	„Zdobądź wiedzę a zdobędziesz pracę”	POKL Priorytet 7, dz. 7.1	850 982,74 761 621,16 89 361,58	Aktywna integracja osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej, w formie szkoleń zawodowych.	11.2008r. – 31.12.2013r.
16.	„Festyn Rodzinny Rycerze Bogurodzicy”	POKL Priorytet 7, dz. 7.3	49 249,00 49 249,00 0,00	Festyn rodzinny dla mieszkańców gminy Zakrzew.	01.05.2011r. – 31.07.2011r.
17.	„Centrum wsi Zakrzew – III etap”	PROW, OŚ IV LEADER, Odnowa i rozwój wsi.	702 782,22 287 159,00 415 623,22	Budowa parkingu dla samochodów osobowych w miejscowości Zakrzew. Budowa oświetlenia na placu zabaw i niewielkim parku.	21.06.2012r.- 31.12.2013r.
18.	„Zakrzewska Ziemia – Cztery Pory Roku”	PROW, OŚ IV LEADER, Małe projekty.	38 842,00 24 276,00 15 586,20	Album fotograficzny z elementami tekstu w nakładzie 1000 egzemplarzy. Publikacja zawiera zdjęcia krajobrazów, ludzi i wydarzeń z terenu Gminy Zakrzew.	25.03.2012r. – 19.06.2012r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZAKRZEW NA LATA 2017 - 2027

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
19.	„Indywidualizacja nauczania uczniów klas I-III w Gminie Zakrzew”	POKL, Priorytet 9, Dz. 9.1.2	153 763,24 153 763,24 0,00	Zajęcia dodatkowe i doposażenie bazy dydaktycznej w PSP w Janiszewie, Wacynie, Cerekwi, Zakrzewie, Woli Taczowskiej, Gulinie i Dąbrówce Podługznej.	01.09.2011r. – 30.11.2012r.
20.	Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe – Zagrajmy o sukces.	POKL, Priorytet 9, Dz. 9.1.2	24 483,00 24 483,00 0,00	Zajęcia z zakresu tematyki psychologiczno-pedagogicznej. Zajęcia z przedmiotów przyrodniczo-matematycznych. Zajęcia z języków obcych – Gimnazjum Publiczne w Zakrzewie.	01.09.2010r. – 31.11.2011r.
21.	„Szansa na równy start”	POKL, Priorytet 9, Dz. 9.1.1	589 800,00 580 800,00 9 000,00	Zorganizowanie dodatkowego oddziału przedszkolnego dla dzieci 3-4 letnich w budynku Przedszkola samorządowego w Zakrzewie. Zatrudnienie osób do opieki nad dziećmi, prowadzenie zajęć dodatkowych, oraz sprawowania pieczy nad realizacją projektu. Organizowanie szkoleń i pogadanek dla rodziców.	01.01.2012r.- 31.12.2013r.
22.	„Na zakrzewską nutę – gramy i śpiewamy łącząc pokolenia”	PROW, OŚ IV, LEADER, Małe projekty.	28 490,44 19 870,50 8 619,94	Nauka gry na instrumentach typowych dla regionalnych kapel. Przybliżenie kultury ludowej ziemi Radomskiej, poprzez naukę utworów folklorystycznych.	29.04.2011r. – 28.10.2011r.
23.	„Ocalić od zapomnienia – obrzędy, zwyczaje i kultura naszej Małej Ojczyzny”	PROW, OŚ IV, LEADER, Małe projekty	37 325,77 21 600,00 15 725,77	Kultywowanie rodzinnych tradycji, folkloru, promowanie muzyki i kultury, która tworzyli dziadkowie. Ożywienie muzyki i tańca, przypomnienie zwyczajów i obrzędów, rozwijanie podstawowych zdolności wokalnych i tanecznych.	14.03.2011r. – 08.07.2011r.
24.	„Modernizacja Świetlicy Zakrzewska Wola”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	515 560,64 183 801,00 331 759,64	Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Zakrzewska Wola. Budowa parkingu dla samochodów osobowych.	13.01.2012r. – 26.02.2013r.
25.	„Park Historyczny – Rycerze Bogurodzicy –	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i	615 252,06 213 630,00	Wybudowanie trybun przy stawie w Taczowie oraz zabudowanie mola. Montaż tablicy informacyjnej przy	13.01.2012r. –

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
	II etap”	Rozwój wsi.	401 622,06	zespolu rzeźb „Spotkanie u Powały” oraz płaskorzeźby „Hołd pruski”. Budowa ciągu pieszo-spacerowego oraz placu zabaw dla dzieci. Wykonanie i montaż trzech figur z brązu.	30.11.2012r.
26.	„Budowa Centrum wsi Zakrzew – II etap”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	749 719,32 152 576,00 597 143,32	Zakup wyposażenia do Gminnego Centrum Informacji Edukacji i Kultury w Zakrzewie. Budowa placu zabaw i niewielkiego parku.	13.01.2012r –23.10.2013.
27.	„Budowa Muzeum Pożarnictwa w Dąbrówce Podłęznej”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	918 973,92 358 747,00 560 226,92	Budowa budynku muzeum pożarnictwa, wiaty oraz wieży widokowej. Zagospodarowanie terenu.	13.01.2012r. –30.11.2014.
28.	„Budowa centrum wsi Zatoplice”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	1 237 623,84 417 234,00 820 389,84	Budowa miejsc postojowych oraz chodników. Budowa boiska do siatkówki, pomostu, moła oraz placu zabaw. Urządzenie zieleni, montaż oświetlenia.	13.01.2012r. – 20.12.2013.
29.	„Budowa Centrum Wsi Dąbrówka Nagórna „W”.	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	964 596,57 325 220,00 639 376,57	Budowa boiska trawiastego oraz boiska wielofunkcyjnego w miejscowości Dąbrówka Nagórna.	13.01.2012r. – 30.09.2013.
30.	„Modernizacja i rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej podciśnieniowej w gminie Zakrzew”	PROW 2007-2013, OŚ III, Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej.	2 541 887,76 1 336 317,00 1 205 570,76	Budowa i rozbudowa stacji podciśnieniowej oraz budowa sieci kanalizacyjnej.	15.11.2012r. –30.09.2014.
31.	„Zakrzewskie szlaki rekreacyjne”	PROW, OŚ IV, LEADER, Małe projekty	15 950,00 12 000,00 3 950,00	Utworzenie tras rowerowych na terenie gminy Zakrzew oraz przygotowanie mapy turystycznej Gminy Zakrzew	09.01.2014 – 01.07.2014
32.	„Budowa tras Nordic Walking na terenie Gminy Zakrzew	PROW, OŚ IV, LEADER, Małe projekty	33 480,60 24 000,00 9 480 ,00	Utworzenie tras Nordic Walking na terenie Gminy Zakrzew, oznakowanie ich, montaż tablic, wydanie broszury informacyjnej.	09.01.2014 – 30.09 .2014

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
33.	Budowa centrum rekreacji w miejscowości Gulin	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	294 387,84 166 666,00 127 721,84	Budowa boiska wielofunkcyjnego	13.03.2014 – 31.10.2014
34.	Budowa domu Ludowego w Dąbrówce Nagórnej W	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	663 703,08 429 565,00 234 138,08	Wykończenie budynku domu ludowego, wyposażenie, zagospodarowanie terenu wokół, plac zabaw, chodniki, miejsca postojowe	08.11.2012 – 30.09.2014
35.	"Rozbudowa infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej w Gminie Zakrzew"	PROW 2007-2013, OŚ III, Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej.	533 816,00 a. 198 460,00 b. 335 356,00	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie gminy Zakrzew	17.09.2014 – 06.05.2015
36.	„Ekspozycja Multimedialna w Muzeum Pożarnictwa w Dąbrówce Podłęźnej”	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	76 260,00 49 600,00 26 660,00	W ramach projektu wykonano: dostarczono i zainstalowano sprzęt, zainstalowano i uruchomiono aplikacje multimedialne w muzeum Pożarnictwa w Dąbrówce Podłęźnej	30.09.2015 - 20.01.2015
37.	„Wyposażenie Gminnej Biblioteki Publicznej w Zakrzewie”	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	73 926,26 47 952,00 25 974,26	W ramach projektu wykonano: dostarczono i zainstalowano sprzęt w Gminnej Bibliotece Publicznej w Zakrzewie. Zakupiono min.: pianino, mikrofony, projektor ścianki muzealne, krzesła i stoły. laptop, kamerę	30.09.2014 – 10.03.2015
38.	„Utworzenie terenu rekreacyjnego w miejscowości Zakrzewska Wola”	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	107 075,02 69 642,00 37 433,02	W ramach projektu wykonano: dostarczono i zainstalowano urządzenia sportowe, wykonano płytę betonową oraz ogrodzenie wokół domu Ludowego i wokół budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Zakrzewskiej Woli	20.01.2015 – 23.03.2015
39.	„Rozbudowa terenów rekreacyjnych w miejscowości Zakrzew Kolonia”	PROW, OŚ IV, LEADER, Odnowa wsi	22 632,00 14 720,00 7 912,00	W ramach projektu wykonano: dostarczono i zainstalowano urządzenia sportowe	20.01.2015 – 23.03.2015

Lp.	Nazwa zadania	Program UE	Koszt całkowity w tym: a. dofinansowanie b. śr. własne(w zł)	Przedmiot zadania	Termin realizacji*
40.	„Budowa Domu Ludowego w Jaszkowicach ”	PROW 2007-2013, OŚ III, Odnowa i Rozwój wsi.	614 710,26 337 619,00 227 091,26	Budowa domu ludowego w miejscowości Jaszowice.	25.11.2014 – 25.06.2015
41.	„Park Historyczny Rycerze Bogurodzicy – Muzeum Rycerstwa (I etap)”	RPOWM Działanie 6.1. Kultura	1 664 459,89 749 839,18 914 620,71	Budowa muzeum rycerstwa w Taczowie.	12.03.2015 – 30.09.2015
42.	Modernizacja Przedszkola Samorządowego w Zakrzewie	RPO 2007-2013 Działanie 7.2 Infrastruktura służąca edukacji.	2 303 801,49 1 336 949,27 966 852,22	Modernizacja Przedszkola Samorządowego w Zakrzewie	01.03.2010 – 31.12.2011
43	Rozbudowa systemu wodno-kanalizacyjnego w gminie Zakrzew w aglomeracji Radom.	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko działanie 2.3, II oś	12 304 161,41 6 428 606,67 5 875 554,74	Budowa kanalizacji w miejscowości Janiszew. Budowa odcinka sieci wodociągowej w miejscowości Taczów. Modernizacja SUW Zakrzew.	19.09.2016 – w trakcie realizacji

Źródło: Dane Urzędu Gminy Zakrzew

Należy zaznaczyć, że każda inwestycja pociąga za sobą konkretne wydatki z budżetu Gminy Zakrzew, które znajdują odzwierciedlenie we wzroście wydatków majątkowych. Ze względu na ograniczone możliwości finansowe Gminy, nie każda inwestycja była finansowana ze środków własnych. Część inwestycji była współfinansowana z funduszy zewnętrznych, jednakże i tego typu projekty, pomimo znacznego dofinansowania w formie bezzwrotnej dotacji, wymagają poniesienia przez Gminę określonego wkładu własnego. Wysoki udział wydatków majątkowych związanych z inwestycjami w ogólnej strukturze wydatków Gminy wynika z tego, że Gmina Zakrzew wykorzystuje okazje w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, które wspierają realizację inwestycji najważniejszych z punktu widzenia rozwoju Gminy.

Do najpilniejszych inwestycji do realizacji w perspektywie do 2020 r. są inwestycje obejmujące:

- Budowa kanalizacji w miejscowościach Zatoplice, Gołędzin.
- Budowa kanalizacji w miejscowościach Milejowice – Zakrzew.
- Budowa kanalizacji w miejscowości Dąbrówka Nagórna.
- Rozbudowa kanalizacji w miejscowości Milejowice.
- Rozbudowa Centrum wsi Gulinek – etap II.
- Centrum wsi Dąbrówka Podłęzna.
- Rozbudowa systemu wodno - kanalizacyjnego w gminie Zakrzew, w aglomeracji Radom (Janiszew)
- Budowa kanalizacji i wodociągów na terenie Gminy Zakrzew etap V
- Budowa drogi gminnej Jaszowice - Zakrzew Kolonia
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Taczów
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Bielicha III etap
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Marianowice
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Dąbrówka Podłęzna
- Przebudowa drogi gminnej Taczów - Zakrzew
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Gulin
- Budowa rowu odwadniającego drogę w miejscowości Janiszew
- Budowa parkingu w miejscowości Bielicha
- Rozbudowa budynku Urzędu Gminy w Zakrzewie
- Modernizacja budynku OSP Zakrzew
- Budowa obiektów oświatowo - sportowych w m. Bielicha
- Wyposażenie szkoły w miejscowości Bielicha
- Zakup działki w miejscowości Zakrzew pod parking

- Budowa obiektów oświatowo - sportowych w m. Bielicha - boiska
- Budowa "Dziennego domu seniora +" w miejscowości Wacyn
- Modernizacja zbiornika wodnego w Woli Taczowskiej
- Budowa Domu Ludowego w miejscowości Janiszew
- Budowa Domu Ludowego w miejscowości Milejowice
- Budowa placu zabaw w miejscowości Zdziechów
- Budowa Centrum Promocji Produktów Lokalnych w m. Milejowice
- Budowa Centrum wsi Mleczków
- Park Historyczny Rycerze Bogurodzicy Muzeum Rycerstwa - budowa wieży
- Park Historyczny Rycerze Bogurodzicy – ekspozycja muzealna.

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Zakrzew

6. Wyniki badania ankietowego

W trakcie prac nad opracowaniem *Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew* przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy za pośrednictwem ankiety, która składała się z dwóch części: 3 pytania zamknięte i 2 pytania otwarte.

Celem ankiety było zbadanie poziomu zadowolenia mieszkańców Gminy Zakrzew z usług świadczonych przez Gminę, oraz określenie najważniejszych problemów i atutów Gminy Zakrzew.

Udział w badaniu ankietowym udział wzięło 70 mieszkańców Gminy Zakrzew. W związku z tym, przedstawione poniżej odpowiedzi stanowią jedynie materiał podglądowy i nie należy ich interpretować jako opinii całego społeczeństwa Gminy.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej ankiety, większość respondentów ocenia warunki życia na terenie Gminy Zakrzew jako dobre.

Pytanie 1. Proszę ocenić ważność realizacji poniższych przedsięwzięć na terenie Gminy według skali: od 5 – bardzo ważna do 1 – zbędna (proszę zaznaczyć „X” wybraną ocenę)

Liczba udzielonych odpowiedzi

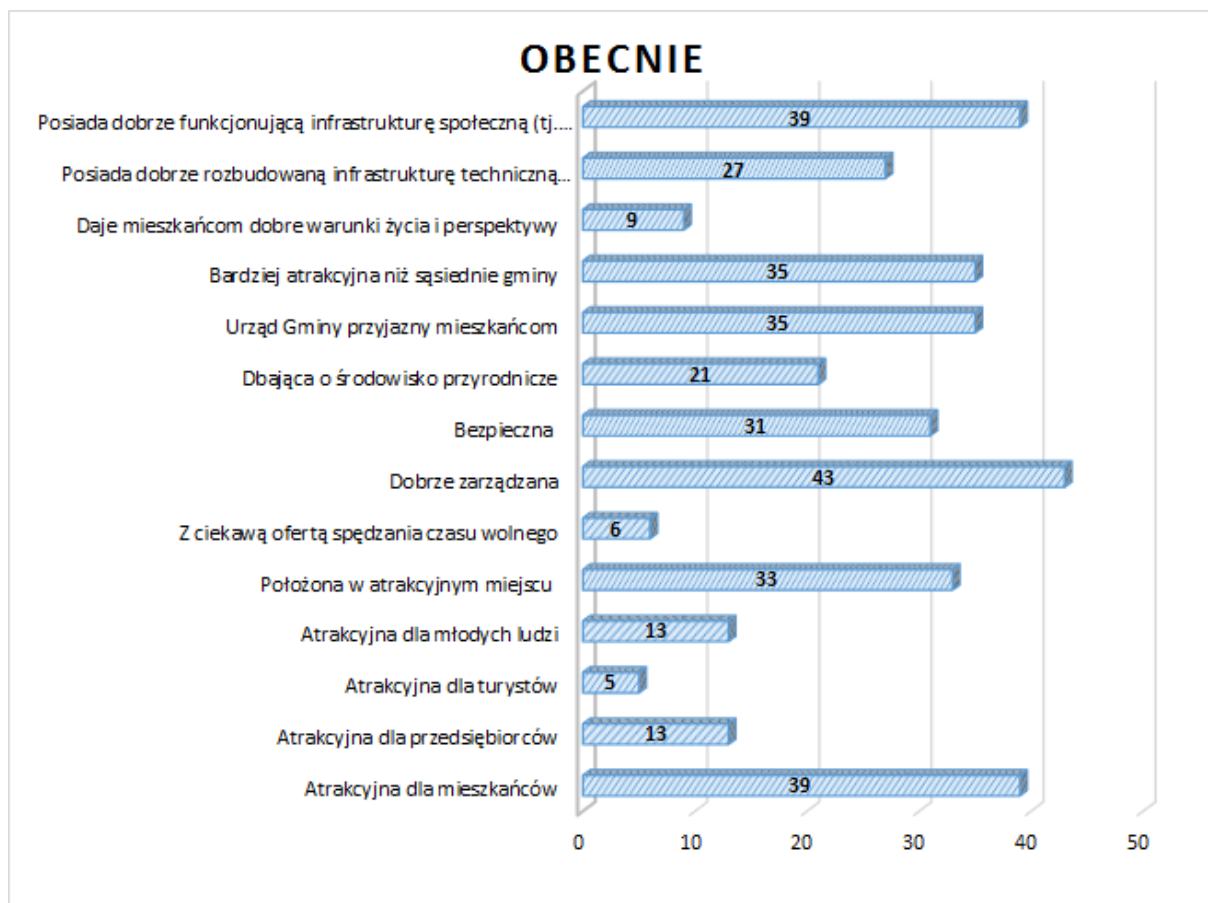
Wyniki		Ocena					Suma
		1	2	3	4	5	
Remonty i budowa dróg		1	2	5	15	33	56
Budowa infrastruktury okołodrogowej	Oświetlenie uliczne	5	9	1	14	35	64
	Chodniki i ścieżki rowerowe	0	0	10	16	38	64
	Sygnalizacja świetlna	20	10	9	9	12	60
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej		4	11	10	14	24	63
Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej		7	4	9	20	24	64
Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej		8	4	14	20	23	69
Wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych		8	11	20	14	10	63
Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlic, ośrodków zdrowia, domów kultury, itp.)		6	12	19	11	16	64
Budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych		7	7	18	10	22	64
Uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe		6	5	16	18	18	63
Poprawa estetyki gminy (np. nowe tereny zielone)		3	9	18	13	23	66
Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy		3	10	19	11	22	65

W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o ocenę ważności realizacji przedsięwzięć na terenie Gminy Zakrzew w poszczególnych obszarach według skali od 5 – bardzo ważna do 1 – zbędna. Zgodnie z wynikami zapytania, najważniejszymi przedsięwzięciami do realizacji w najbliższym czasie są: chodniki i ścieżki rowerowe, oświetlenie uliczne, remonty i budowa dróg, budowa chodników i ścieżek rowerowych, budowa oświetlenia ulicznego oraz rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej oraz budowę obiektów sportowo rekreacyjnych.

Pytanie 2. Które z poniższych stwierdzeń najlepiej charakteryzuje Gminę Zakrzew obecnie a które z nich powinny charakteryzować Gminę w przyszłości ? (Proszę zaznaczyć „x” maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „OBECNIE” oraz maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „W PRZYSZŁOŚCI”)

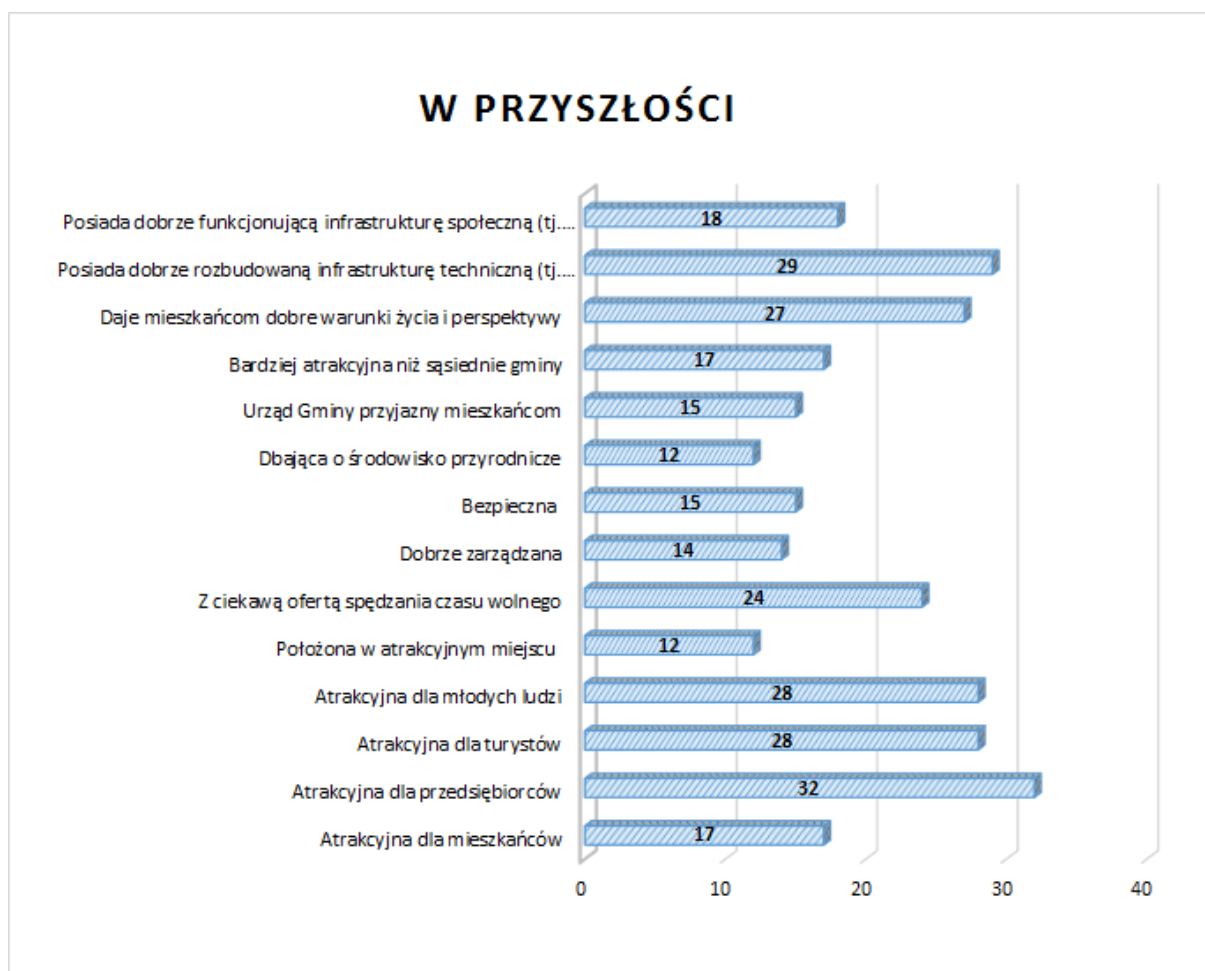
Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	39	11,2%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	13	3,7%
Atrakcyjna dla turystów	5	1,4%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	13	3,7%
Położona w atrakcyjnym miejscu	33	9,5%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	6	1,7%
Dobrze zarządzana	43	12,3%
Bezpieczna	31	8,9%
Dbająca o środowisko przyrodnicze	21	6,0%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	35	10,0%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	35	10,0%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	9	2,6%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	27	7,7%
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	39	11,2%

Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	17	5,9%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	32	11,1%
Atrakcyjna dla turystów	28	9,7%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	28	9,7%
Położona w atrakcyjnym miejscu	12	4,2%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	24	8,3%
Dobrze zarządzana	14	4,9%
Bezpieczna	15	5,2%
Dbająca o środowisko przyrodnicze	12	4,2%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	15	5,2%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	17	5,9%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	27	9,4%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	29	10,1%

Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	18	6,3%
--	----	------

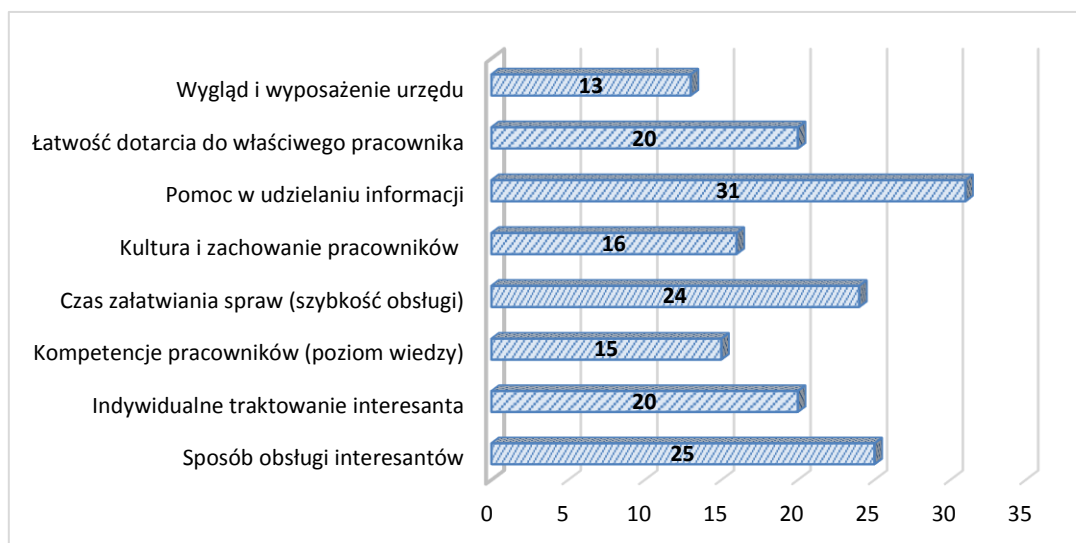

Zdaniem respondentów, Gmina Zakrzew obecnie postrzegana jest jako gmina dobrze zarządzana i atrakcyjna dla mieszkańców oraz jako Gmina, która posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.). Respondenci mają podobne oczekiwania co do wyglądu Gminy Zakrzew w przyszłości. Chcieliby, aby Gmina była atrakcyjna dla przedsiębiorców oraz dla młodych ludzi oraz turystów. Mieszkańcom zależy, aby Gmina posiadała dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.). Dzięki określeniu takiego stanu docelowego, respondenci określili docelowy wizerunek Gminy Zakrzew w perspektywie 2026 roku, czyli tzw. wizję rozwoju.

Pytanie 3. Które z poniższych elementów w funkcjonowaniu Urzędu Gminy Zakrzew należałoby poprawić ? (Proszę zaznaczyć „x” przy odpowiedniej pozycji)

Liczba udzielonych odpowiedzi

Wyniki	Suma	Udział %
Sposób obsługi interesantów	25	15,2%
Indywidualne traktowanie interesanta	20	12,2%
Kompetencje pracowników (poziom wiedzy)	15	9,1%
Czas załatwiania spraw (szybkość obsługi)	24	14,6%
Kultura i zachowanie pracowników	16	9,8%
Pomoc w udzielaniu informacji	31	18,9%
Łatwość dotarcia do właściwego pracownika	20	12,2%
Wygląd i wyposażenie urzędu	13	7,9%

Badaniu poddano również ocenę pracy i funkcjonowania Urzędu Gminy Zakrzew. Zgodnie z uzyskanymi odpowiedziami, poprawy i usprawnienia wymagają: pomoc w udzielaniu informacji, sposób obsługi interesantów oraz czas załatwiania spraw (szybkość obsługi).

Pytanie 4. Jakie są najważniejsze problemy do rozwiązania w Gminie Zakrzew? Co w pierwszej kolejności należałoby naprawić i usprawnić ?

Zdaniem ankietowanych, do **najważniejszych problemów w Gminie Zakrzew** wymagających najszybszej interwencji, należą:

- chodniki i ścieżki rowerowe,
- infrastruktura drogowa i oświetlenie,
- punkty przedszkolne i edukacja
- służba zdrowia,
- budowa oświetlenia ulicznego,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- organizowanie spędzania wolnego czasu dla mieszkańców,
- zły stan dróg gminnych,
- organizowanie zajęć sportowych dla dzieci, wyjazdów do kina, teatru.

Pytanie 5. Jakie obecne atuty Gminy można wykorzystać w przyszłości do jego rozwoju? Co decyduje o obecnej atrakcyjności Gminy Zakrzew? Co może stać się jego szansą dla rozwoju ?

Największymi **atutami Gminy Zakrzew** zdaniem ankietowanych są:

- lokalizacja blisko Radomia i Warszawy,
- bogata oferta turystyczna i kulturalna
- doświadczenie w realizacji projektów unijnych

Szansą dla rozwoju Gminy Zakrzew według mieszkańców jest rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Elementy te niewątpliwie mogą być wykorzystane przez władze lokalne do promowania Gminy Zakrzew, jako miejsca idealnego do zamieszkania, inwestowania czy też odpoczynku. Wyniki przeprowadzonej analizy zostaną wykorzystane do zdefiniowania celów strategicznych w perspektywie interesariusza w „Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017-2027.”

7. Kierunki i szanse rozwojowe Gminy Zakrzew oraz prognozowane tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej

Gmina Zakrzew ze względu na swoje położenie geograficzne oraz uwarunkowania przyrodniczo-historyczne, posiada duży potencjał do rozwoju turystyki, ale również rolnictwa, mieszkalnictwa oraz przedsiębiorczości.

Do czynników wpływających na atrakcyjność Gminy należy zaliczyć przede wszystkim:

- atrakcyjna lokalizacja ;
- korzystne warunki mikroklimatyczne;
- bogate walory przyrodnicze i historyczno-kulturowe,

Na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną Gminy wpływa również stopień uzbrojenia terenów w infrastrukturę techniczną. Mieszkańcy Gminy mają dostęp do wodociągowej czynnej sieci rozdzielczej – w 2015 roku 91,92% mieszkań było wyposażonych w wodociąg. Na bieżąco realizowane są inwestycje mające na celu dalszą rozbudowę systemu wodno-kanalizacyjnego. Należy zaznaczyć, że istniejące i realizowane inwestycje z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej stanowią ważny element sprzyjający rozwojowi Gminy Zakrzew, ochronie środowiska oraz podnoszeniu standardów życia mieszkańców.

Na terenie Gminy znajduje się dobrze rozwinięta sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Zapewniają one dogodnie połączenia z sąsiadującymi gminami i miastami. Duży wpływ na rozwój Gminy Zakrzew ma również jej położenie oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe. Tereny atrakcyjne przyrodniczo i dogodne połączenia komunikacyjne stanowią interesującą ofertę dla inwestorów i ludności. Gmina posiada zarówno atrakcyjne tereny pod zabudowę mieszkaniową, jak i pod rozwój przedsiębiorczości. Udostępnienie nowych obszarów pod zabudowę decyduje o kierunkach rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Zakrzew. Dodatkowo warto zaznaczyć, że rozwój mieszkalnictwa oraz usług i działalności gospodarczej na opisywanym terenie będzie zależał od wzrostu liczby ludności Gminy, który przy procesie migracji w przyroście mieszkańców wiąże się głównie z poprawą standardów zamieszkania, rozwojem gospodarczym Gminy, koniunkturą ekonomiczną, możliwościami finansowymi ludności oraz rozwojem infrastruktury technicznej.

8. Podsumowanie diagnozy strategicznej – analiza SWOT

O konkurencyjności gminy decyduje:

- poziom życia mieszkańców,
- warunki prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstw,
- możliwość przyciągnięcia inwestorów.

Gmina Zakrzew podejmuje odpowiednie działania wykorzystujące jej potencjał, aby dostosować się do zmieniających się warunków gospodarczych oraz wymagań potencjalnego mieszkańca i inwestora, zwiększając w ten sposób swoją konkurencyjność.

Przeprowadzona diagnoza strategiczna pozwoliła ustalić, że na terenie Gminy występuje wiele czynników sprzyjających dalszemu rozwojowi mieszkalnictwa (tzw. **szanse i mocne strony**). Są to:

- atrakcyjne położenie geograficzne Gminy,
- występowanie dobrych gleb, sprzyjających rolnictwu na terenie Gminy,
- dobrze rozwinięta baza oświatowa, w tym zapewniony dostęp do punktów przedszkolnych,
- zapewniony dostęp do opieki zdrowotnej,
- realizacja wielu działań kulturalnych i sportowych,
- dobrze rozbudowana baza kulturalna, sportowa i rekreacyjna,
- dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną (zwłaszcza w sieć wodociągową),
- realizacja wielu działań inwestycyjnych, które przyczyniają się do poprawy warunków życia mieszkańców Gminy,

Szczegółowa analiza mocnych i słabych stron Gminy Zakrzew została przedstawiona w Tabeli 34.

Tabela 34. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba podmiotów gospodarczych; • atrakcyjne położenie geograficzne; • dobra dostępność komunikacyjna; • dobrze rozwinięte rolnictwo na terenie Gminy; • dobre jakościowo gleby na terenie gminy; • baza surowcowa dla przetwórstwa rolno – spożywczego; • korzystne warunki mikroklimatyczne; • dobry dostęp do infrastruktury oświatowej; • dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo – rekreacyjna; • dobrze rozwinięta oferta kulturalna; • duża liczba zabytków i ciekawych miejsc • uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa; • aktywnie prowadzona polityka inwestycyjna Gminy; • dodatnie saldo migracji; • dodatni przyrost naturalny; • rosnące zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii; 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom bezrobocia; • małe zainteresowanie przedsiębiorców lokalizacją działalności gospodarczej na terenie Gminy; • słabo rozwinięta działalność pozarolnicza; • brak spójności wewnętrznej społeczności, działań integrujących i inicjatyw społecznych pobudzających ożywienie i wzrost aktywności; • niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa;
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne położenie geograficzne Gminy; • prognozowany wzrost liczby mieszkańców • historyczny charakter Gminy, • wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy; • dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej; • rozwój współpracy terytorialnej; międzysektorowej i międzyorganizacyjnej; • różnicowanie działalności rolniczej w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych; • podejmowanie przez Gminę działań mających zapobiegać odpływowi mieszkańców - m.in. poprzez tworzenie atrakcyjnych terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz pod rozwój przedsiębiorczości; • możliwość rozwoju i zagospodarowania terenów inwestycyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa; • emigracja młodych i wykształconych osób; • zagrożenie wzrostu zjawisk patologicznych w społeczności lokalnej; • globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję/sytuację przedsiębiorców /zakładów pracy; • niska opłacalność produkcji rolnej; • niewystarczająca ilość środków na remonty; modernizację i budowę dróg; • utrwalanie zjawiska bezradności życiowej; • małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych lokalizowaniem działalności na terenie Gminy.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiona tabela prezentuje czynniki wpływające na ogólną konkurencyjność osadniczą, inwestycyjną i turystyczno-rekreacyjną każdej gminy w Polsce (szczegółowy wykaz czynników został przedstawiony w rozdziale III.5. niniejszej *Strategii*). Czynniki te

mają charakter subiektywny, gdyż w głównej mierze zostały opracowane na podstawie własnych obserwacji i wywiadów przeprowadzonych z osobami, które mogą być potencjalnymi mieszkańcami Gminy Zakrzew, potencjalnymi inwestorami zewnętrznymi prowadzącymi działalność na jej terenie, a także potencjalnymi turystami lub odwiedzającymi Gminę w celach turystyczno-rekreacyjnych. Czynniki te odzwierciedlają zatem oczekiwania poszczególnych grup interesariuszy względem obszaru, na którym chcieliby mieszkać i żyć, prowadzić własną działalność gospodarczą lub odpoczywać. Do identyfikacji niektórych czynników konkurencyjności wykorzystano również literaturę fachową i dostępne raporty. Należy jednak podkreślić, że zidentyfikowane czynniki nie stanowią katalogu zamkniętego, a są jedynie punktem odniesienia do zidentyfikowanych kierunków rozwoju Gminy i zdefiniowania ewentualnych działań naprawczych.

Tabela 35. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej

Czynniki konkurencyjności osadniczej (mieszaniowej)	Czynniki konkurencyjności inwestycyjnej	Czynniki konkurencyjności turystycznej
<ul style="list-style-type: none"> dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych, poziom rozwoju infrastruktury społecznej (w tym dostęp do oświaty, kultury, rozrywki), dostępność infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjnej, energetycznej), dostępność do rynku pracy, połączenia komunikacyjne (szlaki drogowe, transport publiczny), walory przyrodnicze obszaru, poziom bezpieczeństwa publicznego, potencjał gospodarczy i trendy rozwoju gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizacja geograficzna i komunikacyjna Gminy, występowanie stref gospodarczych (terenów inwestycyjnych) na terenie Gminy, uzbrojenie terenu (działek) pod rozwój przedsiębiorczości, lokalne przepisy, wysokość podatków, stosowanie ulg inwestycyjnych, posiadanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dostęp do siły roboczej. 	<ul style="list-style-type: none"> walory środowiskowe (tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, urozmaiconym ukształtowaniu powierzchni, obszary chronione i formy ochrony przyrody), obiekty kultury materialnej i duchowej (tj. zabytki), specjalistyczne obszary umożliwiające uprawianie hobby, np. wędkarstwa, myślistwa, jeździectwa, kajakarstwa oraz wypożyczalnie sprzętu umożliwiające uprawianie tego hobby, czystość i jakość środowiska naturalnego (powietrza, wód), dostępność komunikacyjna w odniesieniu do dróg i środków komunikacji publicznej, baza noclegowa i gastronomiczna, dostęp do rozrywki (tj. imprezy kulturalne) i rekreacji promocja gminy w zakresie turystyki.

Źródło: Opracowanie własne

Analizując obecny stan zagospodarowania i wyposażenia Gminy Zakrzew w niezbędną infrastrukturę należy stwierdzić, że aby móc realizować politykę

skoncentrowaną na podniesieniu atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej, Gmina powinna zintensyfikować swoje działania inwestycyjne i rozwojowe w następujących obszarach:

- a) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji mieszkaniowej powinny dotyczyć:
- dalszego rozwijania i modernizacji infrastruktury sportowo-rekreacyjnej zachęcającej do aktywnego spędzania czasu wolnego (w tym: boisk i obiektów sportowych, placów zabaw, siłowni na powietrzu itp.) oraz zapewnienie jej równomiernego rozmieszczenia na terenie całej Gminy,
  - pobudzenia budownictwa mieszkaniowego,
  - zwiększenia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców,
  - dalszego rozwoju bazy oświatowej (m.in. w zakresie wyposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne jak, dostosowanie oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych, zapewnianie opieki najmłodszym mieszkańcom Gminy),
  - stworzenia oferty dla seniorów (zarówno oferty edukacyjnej, rekreacyjnej, spędzania czasu wolnego jak i opiekuńczej),
  - kontynuowania rozbudowy infrastruktury technicznej, m.in. sieci kanalizacyjnej,
  - kontynuacji modernizacji dróg;
- b) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji gospodarczej powinny dotyczyć:
- przygotowywania terenów inwestycyjnych będących własnością Gminy Zakrzew, w szczególności o profilu obsługi ruchu turystycznego i kuracjuszy przyszłego uzdrowiska,
  - przygotowania kompleksowej oferty inwestycyjnej wraz z jej publikacją i promocją,
  - promowania przedsiębiorstw działających w strefie inwestycyjnej zlokalizowanej na terenie Gminy Zakrzew
- c) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji kulturalno-turystycznej powinny dotyczyć:
- podniesienia standardów istniejącej bazy noclegowej, gastronomicznej i uzdrowiskowej oraz jej rozbudowa (pensjonaty, motele, hotele, sanatoria, salony odnowy biologicznej) oraz przygotowywania odpowiednich terenów inwestycyjnych dla jej rozwoju,
  - stworzenia właściwych warunków rozwoju turystyki,
  - poprawy systemu promocji Gminy
  - rozwoju agroturystyki i zabudowy letniskowej,
  - likwidowania pustych i opuszczonych nieruchomości, które psują wizerunek Gminy.

Zaniechanie w najbliższym czasie realizacji działań rozwojowych w zakresie zwiększenia atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej Gminy Zakrzew może doprowadzić do zmniejszenia się liczby obecnych mieszkańców, którzy będą emigrowali z terenu Gminy na obszary dla nich bardziej atrakcyjne, jak i brak napływu nowych mieszkańców i inwestorów. W związku z tym, może to doprowadzić do zmniejszania dochodów własnych Gminy w wyniku zmniejszenia liczby podatników (rozumianych jako mieszkańców i inwestorów) oraz zmniejszenia wpływów do budżetu z tytułu różnych podatków (zwłaszcza podatku od osób fizycznych i prawnych oraz podatku od nieruchomości).

Reasumując powyższe, aby Gmina Zakrzew mogła się rozwijać i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podjąć działania zmierzające do **dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców** (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin), **zwiększenia atrakcyjności turystycznej** oraz **pozyskiwania nowych inwestorów** na swoim terenie, co w dalszej perspektywie przyczyni się do zwiększenia jej dochodów własnych, a tym samym zwiększy możliwości inwestycyjne Gminy. Działania umożliwiające osiągnięcie tych 3 celów, znajdują odzwierciedlenie w konkretnych celach strategicznych.

III. Strategia Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017-2027

1. Misja Gminy Zakrzew

Misja to zwięzła, wewnętrznie spójna deklaracja definiująca powód istnienia organizacji, jej podstawowy cel, na którego realizację nastawione są jej działania oraz wartości, które kierują pracą jej personelu.

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego, misja została zdefiniowana w Ustawie o samorządzie gminnym, zgodnie z którą, do zadań własnych gminy należy *zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty*.

Uwzględniając powyższe, określono następującą **misję Gminy Zakrzew**:

**EFEKTYWNE ZASPOKAJANIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW MIASTA I GMINY ZAKRZEW,
ZAPEWNIENIE GODNYCH WARUNKÓW BYTOWYCH, ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA ORAZ POCZUCIE
STABILIZACJI W PRZYSZŁOŚCI**

2. Wartości kluczowe

Wartości kluczowe są to wieczne zasady, którymi powinna kierować się gmina realizując misję swojego istnienia. Wartości kluczowe reprezentują panujące w organizacji cechy i postawy, które są demonstrowane przez zachowania wszystkich pracowników.

Do wartości kluczowych Gminy Zakrzew należą:

- **Odpowiedzialność** - dokładamy wszelkich starań, aby podejmowane przez nas działania były odpowiednio wcześniej planowane, sprawnie i konsekwentnie realizowane oraz efektywnie kontrolowane, dzięki czemu będziemy mogli osiągać wspólnie określone cele.
- **Zorientowanie na rozwój** - aby móc się dynamicznie rozwijać, nasza Gmina wykorzystuje każdą okazję do pozyskania środków finansowych na realizację inwestycji w zakresie poprawy stanu istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.
- **Inicjatywa i konsekwencja** - wykazujemy się inicjatywą w działaniu, odpowiedzialnością i konsekwencją w dążeniu do celu.
- **Szacunek i dobre relacje** – realizując swoje zadania, w takim samym stopniu dbamy o relacje między sobą - pracownikami, jak również o te, które łączą nas z Klientami, czy Partnerami.

3. Wizja rozwoju Gminy Zakrzew

Wizja rozwoju gminy określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem jak gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe, określono następującą **wizję rozwoju Gminy Zakrzew do roku 2027:**

**GMINA ZAKRZEW – GMINA PRZYJAZNA DLA MIESZKAŃCÓW, TURYSTÓW I INWESTORÓW,
ZAPEWNIAJĄCA WYSOKI STANDARD ZAMIESZKANIA Z POSZANOWANIEM ZASADY
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

Strategia Rozwoju Gminy Zakrzew powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jej ożywienie gospodarcze, ekonomiczne oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.

Obszary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury technicznej pomogą zrealizować zadania w sferze mieszkaniowej i gospodarczej, pozytywnie wpłyną na ochronę środowiska i rozwój turystyki oraz rekreacji. Cele osiągnięte w ramach strefy społecznej i kulturowej wpłyną na realizację celów w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej i rekreacyjno-turystycznej.

4. Interesariusze Strategii

Interesariusze strategii to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które mogą istotnie wpływać na gminę oraz których potrzeby zamierza zaspakajać gmina świadcząc określone usługi publiczne.

Interesariuszy definiuje się w kontekście określonej wizji rozwoju.

Należy podkreślić, że w przypadku każdej gminy w Polsce najważniejszymi interesariuszami, których potrzeby musi zaspakajać, są jej mieszkańcy.

Interesariuszami Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew są:

- 1) obecni mieszkańcy Gminy Zakrzew,
- 2) mieszkańcy spoza terenu Gminy Zakrzew,
- 3) obecni przedsiębiorcy z terenu Gminy Zakrzew,
- 4) przedsiębiorcy spoza terenu Gminy Zakrzew,
- 5) turyści,
- 6) osoby szukające odpowiedniej bazy sportowo - rekreacyjnej do wypoczynku lub treningów,
- 7) właściciele i zarządcy obiektów i obszarów zabytkowych.

Władze Gminy Zakrzew zmierzają do utrzymania dodatniego salda migracji poprzez zatrzymanie na terenie Gminy jej obecnych mieszkańców, jak również przyciągnięcie nowych, w wyniku rozwoju mieszkalnictwa i przedsiębiorczości, co w konsekwencji przyczyni się do rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy Zakrzew.

5. Wartość oczekiwana przez interesariuszy

Wartość oczekiwana przez interesariusza to zbiór wymagań każdego z interesariuszy, który ma wpływ:

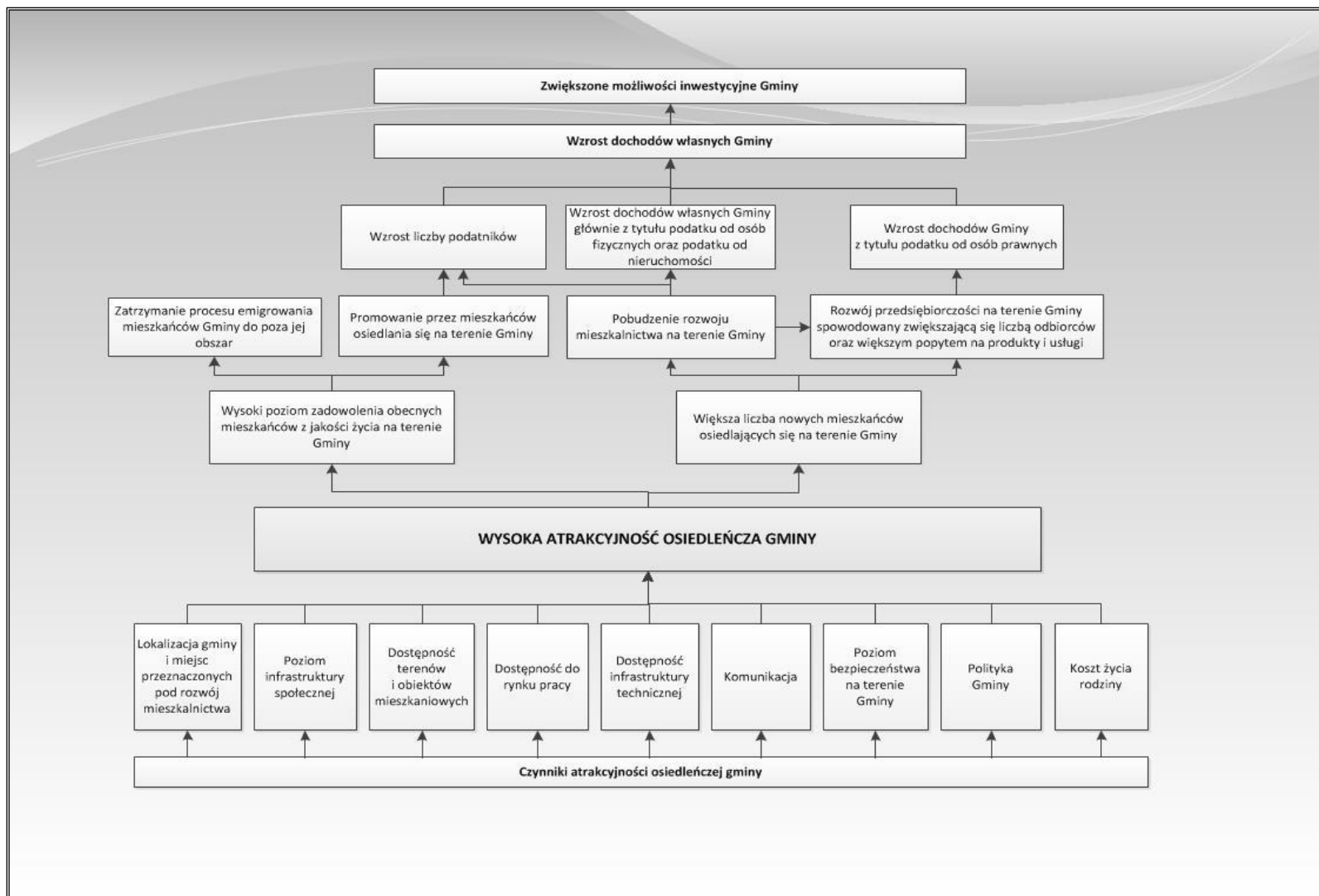
- w przypadku mieszkańców gminy – na atrakcyjność mieszkaniową i osadniczą gminy,
- w przypadku przedsiębiorców – na atrakcyjność inwestycyjną gminy,
- w przypadku turystów – na atrakcyjność turystyczną gminy.

Wartość oczekiwaną przez interesariuszy w kontekście atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej Gminy Zakrzew przedstawiają poniższe tabele.

Należy podkreślić, że w tabelach zostały ujęte wszystkie czynniki atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej, tzn. te, na które gmina może wpływać oraz te, na które wpływu nie ma. Przy określaniu celów strategicznych będą brane pod uwagę tylko te obszary, w których Gmina Zakrzew może podjąć działania inwestycyjne i rozwojowe.

Efekty, jakie Gmina Zakrzew uzyska w wyniku osiągnięcia wysokiej atrakcyjności mieszkaniowej, inwestycyjnej i turystyczno-rekreacyjnej, przedstawione zostały za pomocą drzewa celów opracowanych dla każdego z tych obszarów (Rysunek 4, 5, 6).

Rysunek 4. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy

Źródło: Opracowanie własne

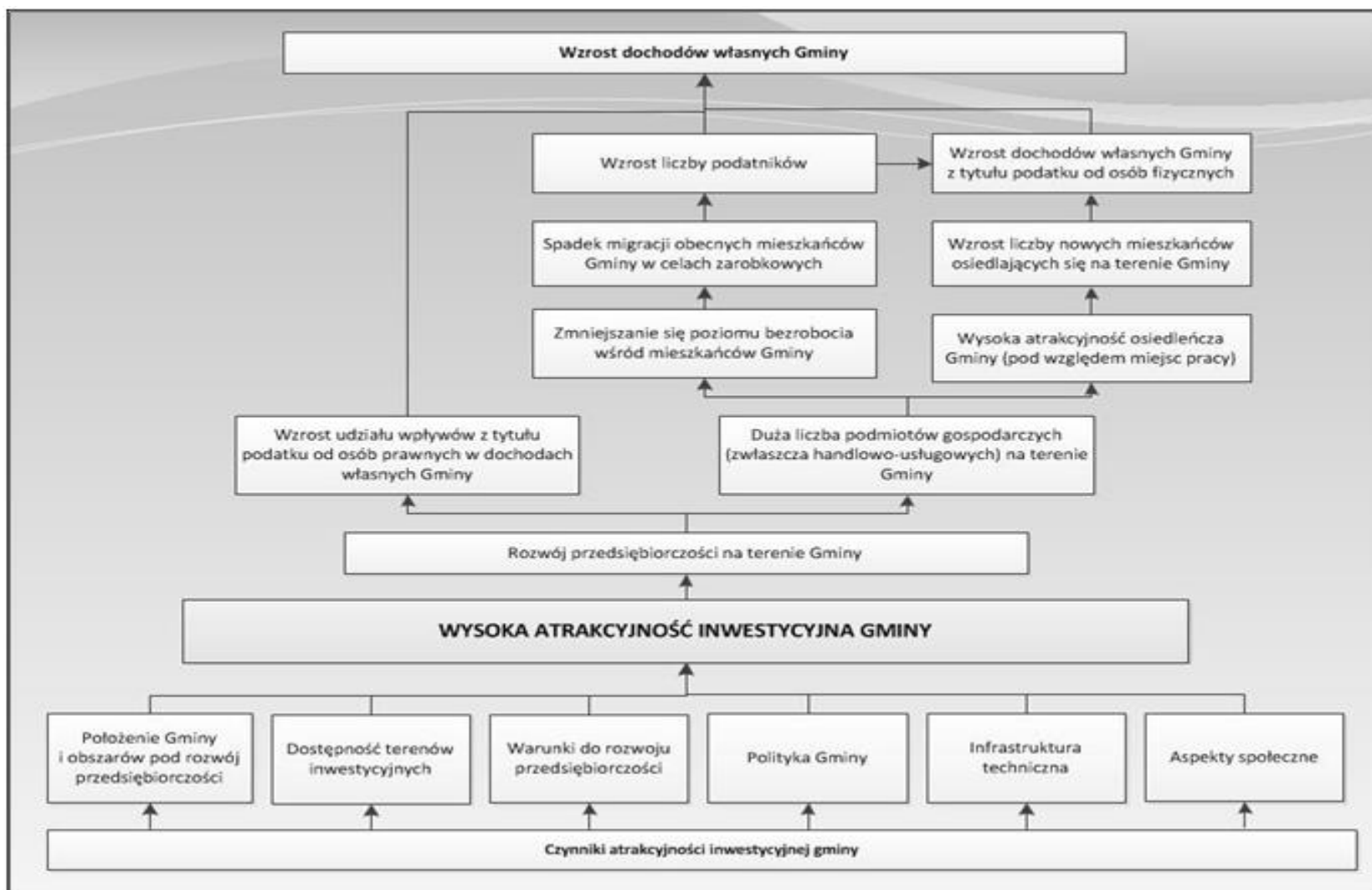
Tabela 36. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy

Lokalizacja gminy i miejsc przeznaczonych pod rozwój mieszkalnictwa	Poziom infrastruktury społecznej	Dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych	Dostępność do rynku pracy
<ul style="list-style-type: none"> • rodzaj szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy, • odległość od większych ośrodków miejskich, • położenie geograficzne, • walory krajobrazowe (las, jeziora, obszary chronione), • warunki klimatyczne, • rodzaj podmiotów gospodarczych działających w okolicy (czy są one uciążliwe dla mieszkańców), • dostęp do usług (w tym odległość od sklepów) 	<p>a) oferta spędzania czasu wolnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostęp do ośrodków kulturalnych, – odpowiednie zagospodarowanie terenu (np. skwery z ławeczkami, place zabaw, parki, ścieżki rowerowe) – imprezy kulturalne i rozrywkowe organizowane na terenie Gminy, – obiekty sportowe, – funkcjonowanie klubów sportowych, <p>b) dostęp do oświaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja i rozmieszczenie szkół, – dostęp do przedszkoli, – poziom i kierunki kształcenia w szkołach, – wyposażenie i stan techniczny szkół, – oferta zajęć pozalekcyjnych, – kadra nauczycielska, <p>c) dostęp do opieki zdrowotnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja ośrodków zdrowia, – odległość od szpitala, – rodzaje lekarzy i specjalistów w istniejących ośrodkach zdrowia, <p>d) funkcjonowanie organizacji społecznych i stowarzyszeń (np. klub seniora, OSP, koło gospodyń wiejskich)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dostępność działek budowlanych, • dostępność mieszkań komunalnych lub mieszkań pod wynajem, • ceny mieszkań i działek budowlanych, • uwarunkowania przyrodnicze terenów pod zabudowę (np. czy są to tereny zalewowe, obszary chronione, tereny zagrożone osuwiskami) 	<ul style="list-style-type: none"> • miejsca pracy (jaka jest możliwość znalezienia pracy na danym terenie), • rodzaj podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy (od tego zależy poziom wymaganych kwalifikacji oraz z tego wynikać będzie średnie wynagrodzenie za pracę), • odległość od większych miast, • polityka inwestycyjna gminy (jaki działania rozwojowe są prowadzone przez władze)

Dostępność infrastruktury technicznej	Komunikacja	Poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy	Polityka Gminy	Koszt życia rodziny
<ul style="list-style-type: none"> - wyposażenie terenu w media (sieć wodno-kanalizacyjna, energetyczna, gazowa, ciepłownicza), - infrastruktura drogowa (rodzaj dróg, odległość od nich i ich stan techniczny) - dostęp do Internetu, - zasięg sieci komórkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj dróg na terenie Gminy, - stan techniczny dróg, - odległość od głównych dróg, - występowanie ścieżek rowerowych i chodników na terenie gminy, - rodzaj transportu publicznego funkcjonującego na terenie gminy, - częstotliwość kursów transportu publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - poziom patologii i przestępczości na danym terenie, - dostępność służb porządkowych i ratowniczych (policji, OSP), - prawdopodobieństwo wystąpienia kataklizmów (np. powodzi, huraganów itp.) - chodniki i ścieżki rowerowe, - dobrze funkcjonujący system oświetlenia ulicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - promocja gminy (co jest promowane, czy gmina jest szczególnie z czegoś znana), - polityka inwestycyjna gminy (jakie działania rozwojowe są prowadzone przez władze i z jaką częstotliwością), - polityka prorodzinna, - współpraca samorządu z przedsiębiorcami, - wysokość podatków, - sposób obsługi mieszkańców Gminy i komunikacji z nimi 	<ul style="list-style-type: none"> - wysokość podatków, - wysokość czynszu za mieszkanie, - koszty dostępu do mediów (opłata za wodę, ścieki, ciepło), - koszty związane z posyłaniem dzieci do szkół, - dostępność i odległość od marketów i hipermarketów

Rysunek 5. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy

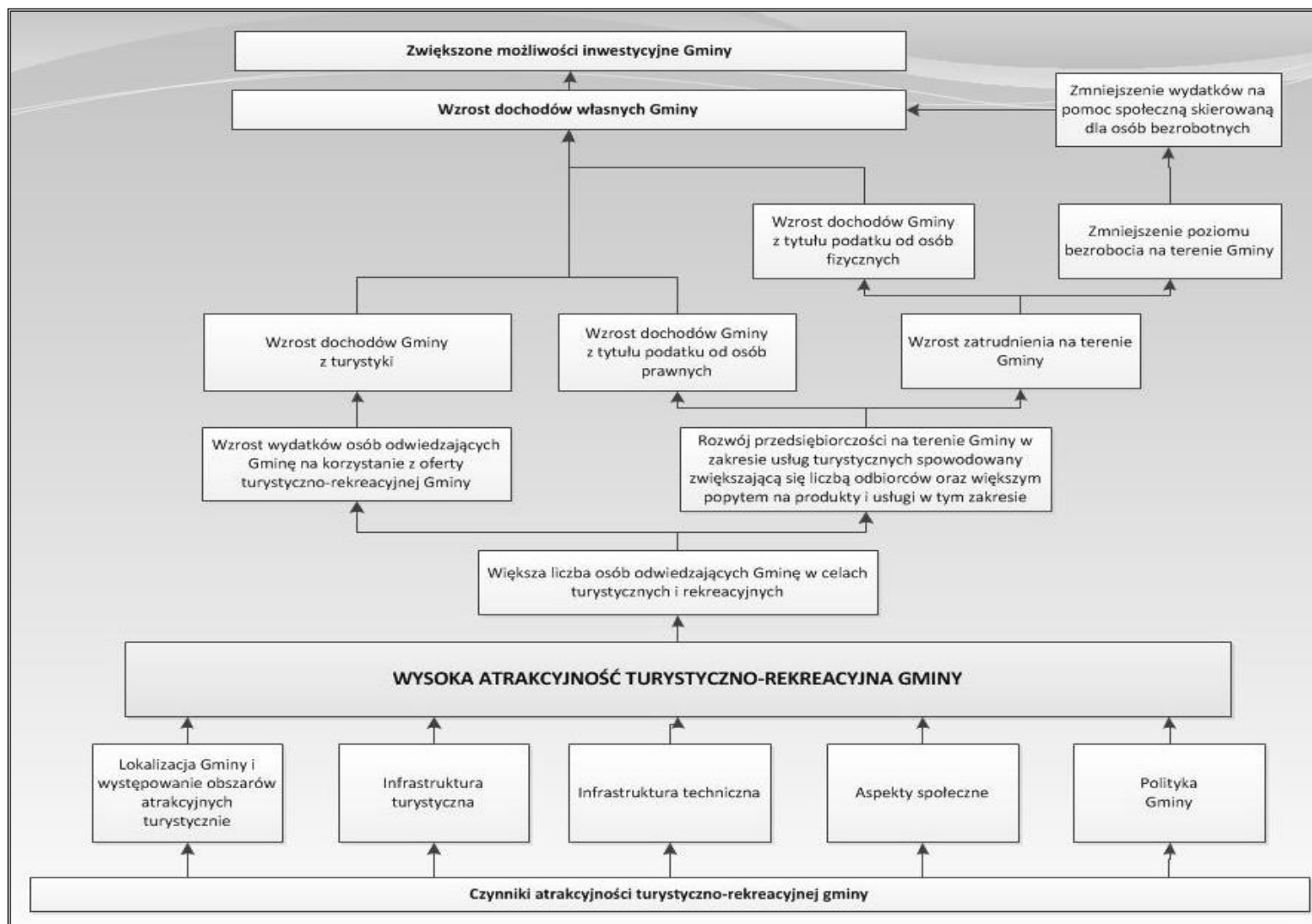
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 37. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Położenie Gminy i obszarów pod rozwój przedsiębiorczości	Dostępność terenów inwestycyjnych	Warunki do rozwoju przedsiębiorczości	Polityka Gminy	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy, - uzbrojenie działek pod inwestycje, - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność surowców, - odległość od większych rynków zbytu, - popyt na danym rynku (w tym wynikający z uwarunkowania terenu), - dostępność do siły roboczej (w tym wykwalifikowanej), - konkurencja, - atrakcyjność firm już działających na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc dla przedsiębiorców w prowadzeniu działalności gospodarczej, - szybkość załatwiania spraw w Urzędzie, - podatki, - stosowanie ulg inwestycyjnych, - lokalne przepisy, - preferowane kierunki rozwoju przedsiębiorczości na terenie danej gminy, - promocja Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami zbytu), - dostępność parkingów (dla działalności usługowej), - uzbrojenie gminy w media 	<ul style="list-style-type: none"> - kierunki kształcenia w szkołach i poziomy kształcenia, - poziom bezpieczeństwa publicznego, - klimat do rozwoju przedsiębiorczości (w kontekście mieszkańców)

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 38. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy

Położenie Gminy i obszarów atrakcyjnych turystycznie	Infrastruktura turystyczna	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne	Polityka Gminy
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy (w tym obszary chronione, krajobraz, wody powierzchniowe). 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność chodników i ścieżek rowerowych, - dostępność tras i szlaków turystycznych, - dostęp do miejsc sprzyjających uprawianiu hobby, - miejsca do odpoczynku na świeżym powietrzu (np. place zabaw, ławeczki w lesie), - baza gastronomiczna i noclegowa, - liczba gospodarstw agroturystycznych na terenie Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami miejskimi), - dostępność parkingów, - oświetlenie drogowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - oferta kulturalna, - dostępność zabytków i innych obiektów cennych historycznie i kulturowo, - częstotliwość i rodzaj organizowanych imprez kulturalno-rozrywkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - informacja turystyczna o najważniejszych atrakcjach w Gminie, - informacje na stronie internetowej Gminy, - przewodnik turystyczny Gminy, - promocja Gminy.

Źródło: Opracowanie własne

6. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zidentyfikowane na podstawie analizy stanu społeczno-gospodarczego gminy. Cele strategiczne wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju gminy. Wytaczają ścieżki, którymi trzeba podążać, by osiągnąć założony w niej stan.

Obszary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury technicznej pomogą zrealizować zadania w sferze mieszkaniowej i gospodarczej, pozytywnie wpłyną na ochronę środowiska i rozwój rekreacji oraz turystyki. Cele osiągnięte w ramach strefy społecznej i kulturowej wpłyną na realizację celów w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej. Z kolei cele dotyczące rozwoju Gminy ułatwią realizację pozostałych celów strategicznych.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację konkretnych celów operacyjnych.

Tabela 39. Schemat prezentujący plan strategiczny *Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017 – 2027*

WIZJA ROZWOJU GMINY ZAKRZEW	
GMINA ZAKRZEW – GMINA PRZYJAZNA DLA MIESZKAŃCÓW, TURYSTÓW I INWESTORÓW, ZAPEWNIAJĄCA WYSOKI STANDARD ZAMIESZKANIA Z POSZANOWANIEM ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	
Cel strategiczny 1: WZROST ATRAKCYJNOŚCI OSIEDLEŃCZEJ GMINY ZAKRZEW	
1.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej
2.	Tworzenie miejsc aktywnego spędzania czasu
3.	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej Gminy
4.	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej
Cel strategiczny 2: ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY ZAKRZEW	
1.	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
2.	Aktywizacja osób bezrobotnych
3.	Promowanie obszarów inwestycyjnych na terenie Gminy
4.	Promocja postaw innowacyjnych wśród młodzieży i dorosłych
Cel strategiczny 3: POPRAWA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY ZAKRZEW	
1.	Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń Gminy
2.	Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej
3.	Ochrona środowiska oraz walorów przyrodniczych Gminy
4.	Rewitalizacja przestrzeni gminnej i odnowa centrów miejscowości
Cel strategiczny 4: ROZWÓJ OFERTY KULTUROWEJ I TURYSTYCZNEJ GMINY ZAKRZEW	
1.	Wzrost wykorzystania zasobów kulturalnych, historycznych oraz zabytków na cele promocyjne Gminy
2.	Budowa i modernizacja terenów rekreacyjnych oraz bazy okołoturystycznej
3.	Stworzenie systemu promocji Gminy

7. Monitorowanie strategii

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego, jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Gromadzenie i interpretacja danych dotyczących *Strategii* pozwala na bieżące korekty działań komórek organizacyjnych i osób wdrażających *Strategię* w razie wystąpienia nieprawidłowości.

Wdrażanie *Strategii* będzie się odbywać poprzez projekty lub funkcjonalne programy działania. Istotnym elementem każdego planu jest szczegółowa projekcja alokacji środków na poszczególne cele i działania danego programu. Celowe jest stworzenie wokół strategii korzystnego klimatu, dzięki włączeniu w proces opracowania programów operacyjnych instytucji publicznych, społecznych i gospodarczych. Szeroki horyzont, tworzony przez szereg współdziałających instytucji, przyczyni się wydatnie do sukcesu *Strategii*.

Monitoring wdrażania *Strategii* służy:

- kontroli postępu realizacji poszczególnych projektów wyznaczonych w ramach poszczególnych celów strategicznych;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych projektów umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji;
- ocenie zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie;
- weryfikacji zgodności z założonymi celami;
- efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

Aby możliwe było obiektywne zbadanie postępu realizacji inwestycji, należy stworzyć wskaźniki umożliwiające jego zbadanie.

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją *Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew* dla każdego celu strategicznego opracowano kilka obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji *Strategii Rozwoju*. Punktem wyjściowym do pomiaru realizacji poszczególnych celów strategicznych (a tym samym do osiągnięcia określonych wskaźników) będzie stan na dzień 31.12.2015 roku (rok zero), a także 31.12.2026 rok (stan docelowy).

Tabela 40. Wskaźniki monitorowania realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017 – 2027*

Cel strategiczny 1: Wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Zakrzew
Cel operacyjny 1. Budowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej

Długość dróg gminnych o nawierzchni twardej (km)
Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej (km)
Długość chodników na terenie Gminy (km)
Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy (km)
Liczba zmodernizowanych punktów oświetlenia ulicznego (szt.)
Liczba oprav oświetlenia ulicznego (szt.)
Cel operacyjny 2. Tworzenie miejsc aktywnego spędzania czasu
Liczba placów zabaw na terenie Gminy (szt.)
Liczba siłowni na świeżym powietrzu na terenie Gminy (szt.)
Liczba przeprowadzonych warsztatów i spotkań dla mieszkańców Gminy (szt.)
Cel operacyjny 3. Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na terenie Gminy
Liczba boisk sportowych na terenie Gminy (szt.)
Liczba działających klubów sportowych (szt.)
Liczba uczestników zajęć sportowych w klubach (szt.)
Cel operacyjny 4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)
Długość czynnej sieci wodociągowej (km)
Ludność korzystające z sieci kanalizacyjnej (km)
Ludność korzystające z sieci wodociągowej (km)
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków (szt.)
Oczyszczalnie ścieków (szt.)
Liczba pojemników do segregacji odpadów komunalnych (szt.)
Cel strategiczny 2: Rozwój Gospodarczy Gminy Zakrzew
Cel operacyjny 1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
Liczba projektów dotyczących przedsiębiorczości zrealizowanych przez Gminę (szt.)
Liczba szkoleń i spotkań doradczych zrealizowanych na terenie Gminy (szt.)
Liczba przyznanych środków zewnętrznych na prowadzenie działalności gospodarczej dla przedsiębiorców z Gminy (szt.)
Cel operacyjny 2. Aktywizacja osób bezrobotnych
Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy (szt.)
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (szt.)
Cel operacyjny 3. Promowanie obszarów inwestycyjnych na obszarze Gminy
Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy (szt.)
Liczba obszarów wyznaczonych pod inwestycje na terenie Gminy (szt.)

Cel strategiczny 3: Poprawa stanu środowiska przyrodniczego na terenie Gminy Zakrzew
Cel operacyjny 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń Gminy
Liczba szkoleń, wykładów i seminariów z zakresu ochrony środowiska (szt.)
Liczba akcji i działań promocyjnych z zakresu ochrony środowiska (szt.)
Cel operacyjny 2. Ochrona środowiska oraz walorów przyrodniczych i historycznych Gminy
Powierzchnia terenów zieleni na terenie Gminy (ha)
Liczba zmodernizowanych obiektów zabytkowych i historycznych na terenie Gminy (szt.)
Instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii na terenie Gminy (szt.)
Procent wzrostu efektywności energetycznej na terenie Gminy (%)
Cel operacyjny 3. Rewitalizacja przestrzeni gminnej i odnowa centrów miejscowości
Powierzchnia obszaru poddanego rewitalizacji (ha)
Liczba osób zamieszkujących tereny zrewitalizowane (szt.)
Cel strategiczny 4. Rozwój oferty kulturowej i turystycznej Gminy Zakrzew
Cel operacyjny 1. Wzrost wykorzystania zasobów kulturalnych oraz historycznych na cele promocyjne Gminy
Liczba obiektów przeznaczonych na cele kulturalne na terenie Gminy (szt.)
Liczba organizacji kultury i historii działających na terenie Gminy (szt.)
Liczba zorganizowanych warsztatów, wyjazdów, szkoleń (szt.)
Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na terenie Gminy (szt.)
Cel operacyjny 2. Budowa i modernizacja terenów rekreacyjnych oraz bazy okołoturystycznej
Liczba powstałych terenów rekreacyjnych na terenie Gminy (szt.)
Liczba miejsc noclegowych na terenie Gminy (szt.)
Liczba lokali gastronomicznych na terenie Gminy (szt.)
Liczba zagospodarowanych terenów zielonych (szt.)
Liczba szlaków turystycznych (szt.)
Cel operacyjny 3. Stworzenie systemu promocji Gminy
Liczba przeprowadzonych imprez na terenie Gminy (szt.)
Liczba producentów lokalnych uczestniczących w targach branżowych (szt.)

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring realizacji strategii powinien umożliwiać:

- korygowanie działań, jeśli nie przynoszą one zamierzonych efektów;
- reagowanie na zmiany sytuacji strategicznej.

Za wdrożenie niniejszej *Strategii* jak i realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych odpowiedzialni będą:

- przedstawiciele Urzędu Gminy Zakrzew,

- mieszkańcy Gminy (w tym Radni i Sołtysi),
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy,
- przedsiębiorcy działający na terenie Gminy,
- partnerzy Gminy,
- instytucje publiczne o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i krajowym.

IV. Spis tabel, wykresów, rysunków

Tabela 1. Struktura demograficzna Gminy Zakrzew	6
Tabela 2. Prognoza liczby ludności Gminy Zakrzew do 2027 r.	7
Tabela 3. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Zakrzew w 2015 roku.....	10
Tabela 4. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Zakrzew (stan na dzień 31.12.2015 r.)	10
Tabela 5. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Zakrzew.....	11
Tabela 6. Wielkość gospodarstw rolnych na terenie Gminy Zakrzew w podziale na miejscowości	12
Tabela 7. Struktura zasiewów na terenie Gminy Zakrzew w 2010 roku	14
Tabela 8. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Zakrzew w 2010 roku	15
Tabela 9. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Zakrzew w latach 2009 – 2015.....	16
Tabela 10. Struktura osób pracujących i bezrobocia na terenie Gminy Zakrzew	21
Tabela 11. Wykaz przedszkoli na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.).....	23
Tabela 12. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.).....	24
Tabela 13. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w Gminie Zakrzew	25
Tabela 14. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w Gminie Zakrzew w latach 2014 i 2015 [%].....	25
Tabela 15. Charakterystyka gimnazjum zlokalizowanego na terenie Gminy Zakrzew (stan na 31.12.2015 r.)	25
Tabela 16. Pomoc społeczna na terenie Gminy Zakrzew	31
Tabela 17. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009 – 2015.....	34
Tabela 18. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Zakrzew w 2015 roku.....	35
Tabela 19. Stan infrastruktury kanalizacyjnej na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009 - 2015.....	35
Tabela 20. Infrastruktura drogowa na terenie Gminy Zakrzew	38
Tabela 21. Drogi gminne na terenie Gminy Zakrzew	39
Tabela 22. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Zakrzew.....	42
Tabela 23. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Zakrzew	44
Tabela 24. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł] ...	44
Tabela 25. Dochody Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]	45
Tabela 26. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Zakrzew [zł]	46
Tabela 27. Wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym stanowiącym dochód państwa w latach 2009-2015 [zł].....	46
Tabela 28. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]	47
Tabela 29. Dotacje w budżecie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł].....	48
Tabela 30. Wydatki Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł]	49
Tabela 31. Struktura wydatków Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł].....	49
Tabela 32. Wyniki budżetu Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł].....	52
Tabela 33. Najważniejsze inwestycje zrealizowane przez Gminę Zakrzew w latach 2009-2016.....	54
Tabela 34. Analiza SWOT	71
Tabela 35. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej.....	72
Tabela 36. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy	79

Tabela 37. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy .	82
Tabela 38. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy.....	84
Tabela 39. Schemat prezentujący plan strategiczny <i>Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017 – 2027</i>	86
Tabela 40. Wskaźniki monitorowania realizacji <i>Strategii Rozwoju Gminy Zakrzew na lata 2017 – 2027</i>	87
Wykres 1. Prognoza liczby mieszkańców Gminy Zakrzew do 2027 r.	8
Wykres 2. Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009-2015.....	9
Wykres 3. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Zakrzew wg powierzchni.....	14
Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Zakrzew w 2015 r. wg sekcji PKD 2007.....	17
Wykres 5. Bezrobocie na terenie Gminy Zakrzew w latach 2009- 2015 roku wg płci.....	22
Wykres 6. Wybrane wydatki Gminy Zakrzew w latach 2009-2015 [zł].....	50
Rysunek 1. Gmina Zakrzew na tle powiatu radomskiego i województwa mazowieckiego	4
Rysunek 2. Struktura Gminy Zakrzew	5
Rysunek 3. Lokalizacja obszarowych form ochrony przyrody na terenie Gminy Zakrzew	19
Rysunek 4. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy	78
Rysunek 5. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy	81
Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy	83